

Принцип

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ВІЙСЬКУ

Довідник для юристів

Актуальність: липень 2026

**Автори посібника – команда Правозахисного центру
для військовослужбовців «Принцип»:**

Андрій Тетюрко, ветеран, юрист

Ігор Косяк, юрист

Ілона Пекар, юристка

Любов Галан, правозахисниця

Оксана Яворська, юристка

Експерти, залучені до рецензування тексту:

Аліна Білозерська, адвокатка

Людмила Каленчук, старший лейтенант, головний спеціаліст відділу перевірок управління проведення перевірок департаменту розгляду скарг та проведення перевірок апарату Офісу Військового омбудсмена

Олена Белячкова, координаторка груп родин військовополонених і зниклих безвісти ГО «Медійна ініціатива за права людини»

Тетяна Гацура-Яворська, ГО «Ланка»

«Шепард», представник Інтернаціонального батальйону 12 бригади спеціального призначення «Азов»

Дар'я Панфілова, адвокатка, правозахисниця, керівник АБ «Панфілова та Партнери», Голова Комітету військового права при Раді адвокатів Харківської області, кандидатка юридичних наук

Редагування: Аліна Денисенко

Верстка та дизайн: Ганна Волкова

Фото на обкладинці: ldu.mil.gov.ua

Правозахисний центр для військовослужбовців «Принцип» – це громадська організація, заснована 2023 року. Ми працюємо над тим, щоб військовослужбовці, ветерани та їхні сім'ї почувалися гідно та захищено, отримували підтримку на службі й у цивільному житті. Наші стратегічні цілі стосуються посилення людського капіталу на службі, захисту прав найбільш вразливих категорій й удосконалення підтримки щодо ветеранів та членів їхніх родин після служби.

сайт: pryncyp.org

instagram: [pryncyp.ua](https://www.instagram.com/pryncyp.ua)

facebook: [fb.com/pryncypua](https://www.facebook.com/pryncypua)

x(twitter): [pryncyp_ua](https://twitter.com/pryncyp_ua)

Зміст

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
.....	
РОЗДІЛ І. ВСТУП НА СЛУЖБУ	9
1. Прийняття на військову службу	9
1.1. Особливості прийняття на службу	9
1.2. Обов'язкові бюрократичні процедури	10
1.3. Військово-лікарська комісія, професійно-психологічний відбір	12
1.4. Спеціальна перевірка	12
1.5. Проблема мобілізації іноземців на військову службу	13
2. Після відбору	16
2.1. Оформлення особової справи, направлення до військової частини	16
2.2. Перевірка рівня фізичної підготовки	16
3. Особливості контракту	17
3.1. Контракт про проходження військової служби	17
3.2. Терміни контрактів	18
3.3. Особливості мотиваційного контракту	19
4. Початок військової служби	19
4.1. Формування військово-облікових документів	19
4.2. Підготовка	20
Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти	21
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ	22
Нормативно правові акти, що регулюють діяльність НГУ	22

РОЗДІЛ II. ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА	23
1. Взаємодія з військовою частиною	23
2. Особливості присвоєння військових звань іноземцям	25
3. Призначення іноземців на посади	27
4. Переміщення іноземців	30
5. Звільнення іноземців з військової служби	31
6. Інші питання, пов'язані з проходженням військової служби	33
6.1. Відібрання зразків ДНК	33
6.2. Відповідальність	33
6.3. Особисті розпорядження	33
Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти	34
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ	35
Нормативно правові акти, що регулюють діяльність НГУ	35
.....	
РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНІ ПРАВА ТА ВЕТЕРАНСЬКІ ПІЛЬГИ	36
1. Грошове забезпечення та виплати	36
1.1. Додаткові види грошового забезпечення	36
1.1.1. Додаткова винагорода у розмірі 30 тис. грн	37
1.1.2. Додаткова винагорода у розмірі 50 тис. грн	37
1.1.3. Додаткова винагорода у розмірі 70 тис. грн	37
1.1.4. Додаткова винагорода у розмірі 100 тис. грн	37
1.1.5. Додаткова винагорода у розмірі 170 тис. грн	37
1.1.6. Інші додаткові винагороди	38
1.2. Порядок виплати додаткових винагород	38
1.3. Додаткова винагорода для інструкторів	38
1.4. Підстави для виплати грошового забезпечення у меншому розмірі	39
1.5. Грошова допомога для оздоровлення	39
1.6. Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань	40
2. Відпустки	41
3. Порядок отримання ветеранських статусів	43
3.1. Процедура отримання статусу учасника бойових дій	43
3.2. Процедура отримання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни	44
4. Особливості реалізації пільг	45
5. Пенсійне забезпечення	46
Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти	48
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ	49
Нормативно правові акти, що регулюють діяльність НГУ	49

РОЗДІЛ IV. ПОРАНЕННЯ	50
1. Евакуація	50
Первинна медична картка	50
2. Лікування	51
2.1. Лікування за кордоном	51
2.2. Виплати під час лікування	51
2.3. Особливості лікування іноземців	52
2.3.1. Особливості лікування в НГУ	52
3. Військово-лікарська комісія	53
3.1. Особливості проходження ВЛК для іноземців	54
4. Проведення ЕКОПФО	55
4.1. Проблемні питання щодо направлення іноземців на ЕКОПФО	55
5. Порядок отримання ОГД після ЕКОПФО	56
Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти	57
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ	58
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НГУ	58
.....	
РОЗДІЛ V. ПОЛОН ТА ЗНИКНЕННЯ	59
1. Порядок сповіщення родин при зникненні безвісти/ полоні	59
2. Алгоритм дій родини іноземця у випадку зникнення безвісти/ полону	60
3. Дії родини після отримання інформації про полон	62
4. Отримання грошового забезпечення протягом зникнення безвісти/ полону	63
Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти	65
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ	66
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НГУ	66
.....	
РОЗДІЛ VI. ЗАГИБЕЛЬ	67
1. Порядок сповіщення родичів іноземця у випадку загибелі	67
2. Порядок поховання військовослужбовця-іноземця	67
2.1. Поховання на території України	68
2.2. Репатріація	69
2.3. Кремація	69
3. Оформлення статусу родини загиблого ветерана та соціальна підтримка	69
4. Отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі	71
Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти	73
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ	74
Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НГУ	74

РОЗДІЛ VII. ЛЕГАЛЬНЕ ПЕРЕБУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	75
1. Загальна інформація	75
2. В'їзд та виїзд з території України	75
2.1. Необхідні документи	75
2.2. Порядок отримання візи	76
2.3. Обмеження щодо в'їзду та виїзду	77
3. Легальне перебування під час проходження військової служби	77
4. Отримання посвідки на тимчасове проживання	78
5. Отримання посвідки на постійне проживання	80
5.1. Отримання дозволу на імміграцію	80
5.2. Посвідка на постійне проживання	81
6. Продовження терміну легального перебування	82
7. Прийняття до громадянства України	83
8. Депортація (примусове повернення та примусове видворення) та екстрадиція	85
8.1. Примусове повернення	85
8.2. Примусове видворення	85
8.3. Обмеження щодо примусового повернення або видворення	86
8.4. Екстрадиція	86
Нормативно-правові акти	88

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БЗВП	базова загальновійськова підготовка
БКБП	базовий курс бойової підготовки
ВЛК	військово-лікарська комісія
ВСП	Військова служба правопорядку Збройних Сил України
ВЧ	військова частина
ГУВС ЗСУ	Головне управління військового співробітництва Збройних Сил України
ГУ НГУ	Головне управління Національної гвардії України
ГУ ПФУ	Головне управління Пенсійного фонду України
ГУР (або ГУР МОУ)	Головне управління розвідки Міністерства оборони України
ДМС	Державна міграційна служба України
ДПСУ	Державна прикордонна служба України
ДСА	Державна судова адміністрація України
ДССТ	Державна спеціальна служба транспорту України
ЕКОПФО	експертна команда з оцінювання повсякденного функціонування особи
ЕСОЗ	Електронна система охорони здоров'я
ЗСУ	Збройні Сили України
МВС (або МВС України)	Міністерство внутрішніх справ України
МКЧХ	Міжнародний Комітет Червоного Хреста
МОУ	Міністерство оборони України
НГУ	Національна гвардія України
ОГД	одноразова грошова допомога
ОІВВ	особа з інвалідністю внаслідок війни
РНОКПП	Реєстраційний номер облікової картки платника податків
СБУ	Служба безпеки України
СЕДО	система електронного документообігу
СЗЧ	самовільне залишення частини
ТЦК та СП	територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
УБД	учасник бойових дій
ЦНАП	Центр надання адміністративних послуг
ЦУ ЦВС ГШ ЗСУ	Центральне управління цивільно-військового співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України
ШПК	штатно-посадова категорія

Вступ

Іноземні громадяни активно залучалися до військової служби в українському війську від самого початку російсько-української війни. Закон, який врегулював це право у Збройних Силах України, був ухвалений у жовтні 2015 року (№ 716-VIII). Надалі законодавство поступово розширювало права та гарантії для військовослужбовців-іноземців під час служби та після її завершення.

Після початку повномасштабного вторгнення кількість іноземців в українському війську суттєво зросла, як і кількість проблем, пов'язаних з організацією служби, легальним перебуванням на території України, реалізацією ветеранських прав, а також супроводом родин.

Часто іноземцям важко захистити свої права через недостатню обізнаність, мовний бар'єр або складність процедур, внаслідок чого вони входять до групи тих військовослужбовців, які є особливо вразливими до порушень. У 2025 році «Принцип» створив [«Правовий навігатор для іноземців та осіб без громадянства»](#) – онлайн-платформу, яка орієнтує бенефіціара в базових питаннях щодо служби та легального перебування в Україні. Навігатор доступний українською, англійською, іспанською та португальською мовами.

Окремо ми створили цей посібник для правників та фахівців, які супроводжують військовослужбовців-іноземців. Автори систематизували основні правові аспекти військової служби іноземцями та особами без громадянства в Україні, а також зібрали практичні рекомендації, типові проблеми та алгоритми дій під час супроводу кейсів.

У посібнику ми поетапно розглянули нормативне регулювання та практичні аспекти шляху військовослужбовця-іноземця – від рекрутингу та укладення контракту до звільнення зі служби, а також алгоритми дій у разі поранення, загибелі, зникнення безвісти чи перебування в полоні. Огляд стосується як ЗСУ, так і НГУ.

Окремо розглянули тему легального перебування в Україні: оформлення необхідних документів, реалізацію соціальних гарантій та взаємодії з державними органами. А також додали актуальну судову практику та перелік основних нормативно-правових актів, який знайдете наприкінці розділів.

Цей матеріал підготовлено на основі аналізу чинного законодавства та інтерв'ю з представниками військових частин, щоб поєднати нормативну базу з реальними практиками її застосування. Сподіваємося, цей посібник стане практичним інструментом для фахівців, які надають правничу допомогу військовослужбовцям-іноземцям та їхнім родинам, і сприятиме якісному супроводу таких кейсів.

РОЗДІЛ І

ВСТУП НА СЛУЖБУ

1. Прийняття на військову службу

.....

Проходження військової служби в Україні іноземцями регулюється насамперед

- [Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-XII¹](#)
- [Положенням про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства, затвердженим Указом Президента України від 10 червня 2016 року № 248/2016²](#)
- [Положенням про проходження військової служби в Національній гвардії України іноземцями та особами без громадянства, затвердженим Указом Президента України від 21 лютого 2024 року № 84/2024³](#)

1.1. Особливості прийняття на службу

.....

Іноземці або особи без громадянства (далі – іноземці) можуть бути прийняті на військову службу на посадах у Збройних Силах України (ЗСУ), Державній спеціальній службі транспорту (ДССТ) та Національній гвардії України (НГУ) в добровільному порядку за контрактом.

Зверніть увагу! Попри те, що іноземці під час дії воєнного стану мають можливість служити в ГУР МОУ (відповідно до Закону України «Про розвідку»), безпосередньо контракт із ГУР МОУ вони не підписують, а зазвичай роблять це із ЗСУ та лише відкомандировуються до ГУР.

Якщо іноземець перебуває в Україні на законних підставах, то для укладення контракту [можна звернутися із заявою до одного з цих органів:](#)

- Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства, що підпорядковується Міністерству оборони України
- центрів рекрутингу ЗСУ або НГУ
- центрів надання адміністративних послуг
- центрів зайнятості
- територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем проживання чи тимчасового перебування

1 - Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/ed20260115#n907>

2 - Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/2016?lang=uk>

3 - Указ Президента України від 21.02.2024 № 84/2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84/2024#Text>

- або безпосередньо до військової частини, в якій іноземець хоче служити за контрактом.

Іноземець повинен надати згоду на обробку персональних даних та за необхідності – згоду на проведення перевірки поданих ним даних. У разі вступу до лав НГУ така згода є обов'язковою.

Якщо іноземець перебуває за кордоном, він може заповнити онлайн-форму на сайті [Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства](#)⁴ або на сайті обраного підрозділу (за наявності). Після заявки з іноземцем зв'язується представник Центру рекрутингу або підрозділу та проводить співбесіду. Після прибуття іноземця в Україну рекрутер допомагає йому з бюрократичними процедурами.

3 практики: Найчастіше іноземці звертаються до Центру рекрутингу іноземців та військових частин.

Наразі іноземців переважно рекрутують до ЗСУ та НГУ. У цих структурах є спеціалізовані підрозділи, де переважна кількість бійців – іноземці.

Вимоги до іноземців:

- вік, передбачений статтею 22 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», а саме 18 – 60 років;
- наявність паспорта або документа, що посвідчує особу без громадянства;
- проходження спеціальної перевірки іноземців та осіб без громадянства;
- перебування в Україні на законних підставах;
- відсутність судимостей;
- придатність до військової служби за станом здоров'я;
- проходження професійно-психологічного відбору;
- достатній рівень фізичної підготовки.

1.2. Обов'язкові бюрократичні процедури

- отримання Реєстраційного номера облікової картки платника податків (РНОКПП) й відкриття фінансового рахунку;
- оформлення військово-облікових документів українського зразка, особової справи та проходження військово-лікарської комісії;
- підписання контракту.

Для [отримання РНОКПП](#)⁵ іноземець або його представник має звернутися до територіальних органів Державної податкової служби із заявою та долученням до неї:

- нотаріально завіреної копії паспорта
- перекладу паспорту українською мовою, завіреного нотаріально

4 - Анкета Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства URL: <https://joinarmy.org/en/contact/submit-full-application>

5 - Наказ МФУ від 29.09.2017 №882. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1306-17#Text>

- Облікової картки фізичної особи – платника податків ([Облікова картка № 1ДР](#)).

З практики: У випадку самотійного звернення іноземцем задля отримання РНОКПП, облікова картка №1ДР заповнюється працівниками Державної податкової служби та надається іноземцю на підпис.

Якщо в іноземця є посвідка на постійне проживання або посвідка на тимчасове проживання в Україні, він може звернутися за отриманням РНОКПП до державних податкових інспекцій у районах, містах, районах у містах, що відповідають місцю проживання в Україні, зазначеному в посвідці. До заяви можна долучити саме таку посвідку.

РНОКПП можуть оформлювати як до вступу у військо (якщо особа перебуває на території України на законних підставах), так і після (якщо існують обставини, за яких особа для узаконення перебування на території України повинна підписати контракт про проходження військової служби).

Після отримання РНОКПП необхідно звернутися до банку для відкриття рахунку й отримання української банківської картки, на яку будуть нараховувати грошове забезпечення.

Для відкриття рахунку в українському банку потрібно підготувати такі документи:

- чинний оригінал паспорта міжнародного зразка (закордонний паспорт), його переклад українською мовою із засвідченням нотаріуса;
- документ, що підтверджує легальне перебування на території України (паспорт з відміткою/штампом про легальний перетин кордону протягом останніх 90 днів, або віза, або посвідка на тимчасове або постійне проживання);
- РНОКПП;
- документ, що підтверджує інформацію про місце проживання/перебування іноземця в Україні (опціонально);
- документ, що підтверджує походження грошових коштів (опціонально).

З практики: бувають випадки блокування картки, якщо іноземець не оформлює український номер телефону. Це може статися при перевищенні ліміту на перекази за кордон (наприклад, родині). Розблокувати картку можна або відповівши на дзвінок, або ж особисто у банку. Обидва варіанти не завжди можливі через інтенсивність бойових дій.

Оформлення РНОКПП та відкриття банківського рахунку зазвичай відбуваються за допомогою рекрутера.

1.3. Військово-лікарська комісія, професійно-психологічний відбір

.....

Якщо іноземець долучається до ЗСУ⁶, то військово-лікарська комісія (ВЛК), професійно-психологічний відбір відбуваються у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП).

У ТЦК та СП необхідно на загальних підставах пройти:

- **ВЛК.** Зазвичай це відбувається у Києві або обласних центрах при районних у місті або об'єднаних міських ТЦК та СП
- **Професійно-психологічний відбір.** Він передбачає тестування або співбесіду з психологом. За результатами ухвалюється висновок про професійно-психологічну придатність до військової служби.

Якщо ж іноземець бажає долучитися до лав НГУ⁷, процесом оформлення всіх необхідних документів опікується підрозділ, в якому служитиме іноземець. На ВЛК іноземець може бути направлений до ТЦК та СП. Підрозділ здійснює професійно-психологічний відбір.

Проблемне питання: Для іноземців відсутнє окреме тестування щодо професійно-психологічного відбору, внаслідок чого вони вимушені складати тести українською мовою, яку не розуміють.

Найчастіше ВЛК для іноземців здійснюють на низькому рівні, що утруднює встановлення реального стану здоров'я іноземця.

1.4. Спеціальна перевірка

.....

Спеціальна перевірка іноземців⁸ у межах визначених законом повноважень триває 15 діб, але не більше одного місяця. Спеціальну перевірку здійснює Центр рекрутингу іноземців та осіб без громадянства із залученням СБУ, МВС України, розвідувальних органів України, ДСА та інших державних органів.

В ЗСУ реєстрація, заповнення анкети, первинна перевірка, первинна співбесіда з кандидатом здійснюються у ТЦК та СП або військовій частині – відповідно до того, куди звернувся іноземець. В НГУ – лише військова частина. Після цих етапів ТЦК та СП або військова частина зобов'язані передати інформацію щодо іноземця до Центру рекрутингу іноземців та осіб без громадянства, який повинен здійснювати перевірку надалі.

Висновок щодо доцільності подальшої перевірки іноземця як кандидата або відмови у прийнятті на військову службу надсилають до Центру рекрутингу для проведення основної перевірки кандидата протягом трьох календарних днів з дати проведення первинної співбесіди.

3 практики: Інколи спеціальну перевірку в повному обсязі здійснюють та організовують ТЦК та СП або військова частина, до якої бажає долучитися іноземець.

6 - Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/2016?lang=uk>

7 - Указ Президента України від 21.02.2024 № 84/2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84/2024#Text>

8 - Постанова КМУ від 29.11.2024 №1374 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1374-2024-%D0%BF#Text>

Під час такої перевірки з'ясовуються обставини, що можуть перешкодити прийняттю на військову службу за контрактом. Зокрема це законність перетинання державного кордону, законність перебування на території України; факти притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності; ознаки або факти вчинення розвідувальної, терористичної та іншої діяльності в інтересах іноземних держав чи організацій тощо.

П'ять етапів спеціальної перевірки:

- Подання анкети та первинна перевірка кандидата. Під час реєстрації анкети іноземець дає добровільну згоду на спеціальну перевірку та психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа. Після реєстрації анкети відбувається первинна перевірка, за результатами якої кандидатів запрошують на первинну співбесіду або повідомляють про відмову;
- Первинна співбесіда з кандидатом – здійснюють особисто або у формі відеоконференції;
- Основна перевірка кандидата передбачає психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа;
- Основна співбесіда з кандидатом. Кандидат заповнює та подає до Центру рекрутингу декларацію добросовісності. Центр визначає перелік запитань на співбесіду, узгоджуючи з силами безпеки та оборони, де служитиме кандидат;
- Рішення про проходження спецперевірки (придатність кандидата). Центр рекрутингу ухвалює висновок щодо доцільності чи недоцільності направлення кандидата до посадових осіб, які мають право укладати контракт відповідно до номенклатури призначення військовослужбовців. Це роблять за результатами основної співбесіди з урахуванням побажань кандидата, стану його підготовки, кваліфікації та досвіду, а також з урахуванням інтересів національної безпеки України та заявлених силами безпеки і оборони запитів.

З практики: Інколи основна перевірка кандидата полягає в направленні його даних до СБУ, яка надає свій висновок.

1.5. Проблема мобілізації іноземців на військову службу

Попри чітке встановлення можливості проходження іноземцями військової служби лише за власним бажанням та за контрактом, деякі ТЦК та СП можуть вживати заходів щодо мобілізації іноземців.

Зазвичай вказана проблема стосується тих іноземців, що володіють російською або українською мовою, а також є громадянами країн-учасниць колишнього СРСР.

Так, основною причиною таких випадків є те, що під час мобілізації іноземців військовослужбовці ТЦК та СП не встановлюють наявності у них громадянства України та не здійснюють належним чином перевірку документів, що посвідчують особу.

Ці іноземці проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, тобто без підписання контракту та іншим видом військової служби, аніж це дозволено чинним законодавством.

Військові частини вважають, що на таких іноземців не поширюються права, визначені чинним законодавством для військовослужбовців-контрактників, бо у них відсутній відповідний контракт.

Щоб забезпечити захист прав іноземця, є декілька варіантів дій, залежно від бажання іноземця, а також від того, скільки часу минуло з моменту мобілізації іноземця:

- Якщо іноземець хоче продовжувати військову службу, йому обов'язково необхідно наполягати на укладенні контракту для реалізації своїх прав. Основним підтвердженням служби та її термінів є саме наявність у нього відповідного контракту. Укласти контракт необхідно якнайшвидше від моменту мобілізації. Якщо військова частина відмовляється від укладення контракту з іноземцем, таку бездіяльність потрібно оскаржувати до вищого командування
- Якщо іноземець не хоче служити і з моменту його мобілізації не минуло пів року (варто зважати на терміни звернення до суду), потрібно звернутися до суду із позовною заявою про:
 - визнання мобілізації незаконною
 - скасування відповідних наказів про мобілізацію, зарахування до списків особового складу
 - звільнення іноземця з військової служби, зважаючи на відсутність правових підстав для проходження такого виду військової служби
- Якщо з моменту мобілізації іноземця минуло понад 6 місяців він не бажає служити, алгоритм дій такий
 - 1) Зверніться до командування із рапортом про звільнення іноземця за власним бажанням на підставі п.п. «Г» п. 3 ч. 5 ст. 26 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу», тобто за підставою, що визначена для військовослужбовців-контрактників
 - Після розгляду рапорту військові частини найчастіше відмовляють у його задоволенні, оскільки вказана підстава поширюється лише на іноземців, що підписали контракт, а зважаючи на його відсутність, вони не мають можливості нею скористатися.
 - 2) Після отримання відмови, зверніться до адміністративного суду із її оскарженням та зобов'язанням військової частини звільнити іноземця з військової служби. Спираючись на судову практику, рекомендуємо у вказаній позовній заяві також оскаржувати факт незаконної мобілізації, бо в деяких рішеннях суди відмовляють у задоволенні позовної вимоги щодо звільнення зі служби іноземця за власним бажанням саме внаслідок того, що під час судового розгляду був встановлений факт проходження служби за мобілізацією, але при цьому сам факт незаконної мобілізації позивачами не оскаржується.

Судова практика:

Військовослужбовець-іноземець має право на звільнення з військової служби відповідно до пункту 3 частини 5 статті 26 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу» навіть якщо з ним укладено контракт як з громадянином України

«Як встановлено судом з матеріалів справи, ОСОБА_1 склав рапорт на ім'я командира Військової частини НОМЕР_1 про звільнення з військової служби у зв'язку з наявністю в нього підстав встановлених статтею 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Відповідачем було відмовлено в задоволенні його рапорту про звільнення з військової служби на підставі того, що контракт на проходження ОСОБА_1 військової служби у Збройних Силах України складений як з громадянином України.

Натомість, як було встановлено судом під час розгляду справи, позивач не є громадянином України, а тому суд зазначає, що така відмова відповідача у задоволенні рапорту позивача є протиправною».

[Дніпропетровський окружний адміністративний суд у справі №160/9285/25 від 02.12.2025 року](#)

2. Після відбору

2.1. Оформлення особової справи, направлення до військової частини

.....

На новобранця оформлюють особову справу. Якщо він долучається [до ЗСУ](#)⁹, то це робить ТЦК та СП; якщо [до НГУ](#) – безпосередньо військова частина¹⁰.

До неї додають документи:

- довідка військово-лікарської комісії про придатність до військової служби;
- картка професійного відбору іноземця;
- довідка про результати перевірки;
- копія паспорта або документа, що посвідчує особу без громадянства;
- інформація про склад сім'ї або близьких осіб

В НГУ до особової справи іноземця також долучають:

- результати професійно-психологічного тестування кандидата;
- результати перевірки з фізичної підготовки;
- відомості про трудову діяльність на території України (за наявності).

В ЗСУ після відбору особу скеровують до військової частини, з якої отримано рекомендаційний лист.

На практиці: Зважаючи на те, що іноземець знає, до якої військової частини піде ще на етапі рекрутингу або на початку добору, рекомендаційний лист є формальністю.

2.2. Перевірка рівня фізичної підготовки

.....

Відбувається у військовій частині, а в деяких випадках – у ТЦК та СП. Під час неї враховують вік та стать.

Перевірка передбачає три вправи:

- для чоловіків до 40 років – підтягування на перекладині, біг на 100 м, біг на 3 км;
- для чоловіків від 40 років та жінок усіх вікових груп – зі згинання та розгинання рук в упорі лежачи, зі згинання та розгинання тулуба, з бігу на 1 км.

У деяких випадках вказані нормативи можуть відрізнятися залежно від військової частини, до якої бажає долучитися іноземець.

9 - Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/2016?lang=uk>

10 - Указ Президента України від 21.02.2024 № 84/2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84/2024#Text>

3. Особливості контракту

3.1. Контракт про проходження військової служби

Контракт укладається у військовій частині у випадку успішного відбору.

У [ЗСУ](#) контракт з іноземцем укладає командир військової частини (начальник навчального центру) від імені Міністерства оборони України¹¹. В [НГУ](#) іноземець укладає контракт безпосередньо з командиром військової частини.¹²

Іноземці, які вперше долучаються до ЗСУ або НГУ, укладають контракт на посадах осіб рядового складу.

Командир своїм наказом призначає іноземця на посаду та надає йому військове звання «солдат», незалежно від попереднього звання в армії держави іноземця (за наявності). Чинне законодавство не передбачає можливість переатестації іноземця.

Військова частина НГУ зобов'язана повідомити про укладення контракту до органу військового управління. Військові частини ЗСУ повідомляють про цей факт своєму командуванню й ТЦК та СП.

Мова контракту – українська.

З практики: Деякі підрозділи роблять для своїх бійців переклад (зазвичай іспанською чи англійською) або роблять контракт двомовним. Перекладений документ не має юридичної сили.

Контракт укладається у двох примірниках, підписується сторонами контракту. Підпис посадової особи скріплюється відповідною гербовою печаткою. Один примірник зберігається в особовій справі, другий – у військовослужбовця.

Термін дії контракту починається з дня набуття ним чинності. Для іноземців, які починають службу вперше, контракт набуває чинності з дня зарахування до списків особового складу військової частини. Для тих, у кого контракт закінчився і дія якого продовжена в особливий період, – від дати укладення наступного контракту.

Якщо іноземцю присвоять первинне сержантське або первинне офіцерське звання й призначать його на відповідну посаду, він повинен укласти контракт для служби на посадах сержантського, старшинського, офіцерського складу відповідно.

Проте наразі порядок присвоєння іноземцям офіцерських звань та призначення їх на відповідні посади законодавчо не визначено.

11 - Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/2016?lang=uk>

12 - Указ Президента України від 21.02.2024 № 84/2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84/2024/ed20240221#n106>

3.2. Терміни контрактів

.....

Контракт про проходження військової служби укладається з військовослужбовцями:¹³

- на посади рядового складу – на 3 роки;
- на посади сержантського і старшинського складу – від 3 до 5 років, залежно від згоди сторін;
- посади офіцерського складу – від 1 до 5 років, залежно від згоди сторін (наразі укладення таких контрактів неможливе).

Контракт встановлює термін випробування – два місяці. Випробування встановлюється, щоб перевірити, чи іноземець опанував посаду, виконує службові обов'язки та дотримується військової дисципліни¹⁴.

3 практики: Випробувальний період існує не у всіх частинах. Натомість подекуди можуть влаштовувати «випробувальний» період до підписання контракту – тренування та відповідну підготовку.

Термін проходження військової служби може бути продовжений за новим контрактом до досягнення граничного віку перебування на військовій службі. Він повинен бути укладений не пізніше ніж за місяць до закінчення чинного контракту.

За бажанням іноземця під час особливого періоду військова служба за новим контрактом може бути продовжена на термін від 1 до 10 років, але не більше ніж до досягнення граничного віку, а саме 60 років.

Увага: Якщо іноземець був прийнятий до громадянства України, йому обов'язково потрібно переукласти контракт як громадянину України.

Якщо іноземець хоче продовжувати службу понад граничний вік, термін контракту не може перевищувати 5 років. Для продовження такого контракту враховують:

- придатність іноземця до військової служби;
- рівень індивідуальної підготовки;
- досвід військової служби та, зокрема, бойовий досвід.

Якщо новий контракт неможливо укласти через об'єктивні причини (наприклад, перебування в полоні), то термін попереднього контракту продовжують до моменту, як суд ухвалить рішення про визнання іноземця безвісно відсутнім чи оголосить померлим або ж до закінчення перебування у зазначених умовах і повернення до військових частин. Також продовжують, враховуючи час, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я та ухвалення рішення щодо укладення нового контракту.

13 - Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#n907>

14 - Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/ed20260115#n907>

3.3. Особливості мотиваційного контракту

3 червня 2026 року іноземцям [надали право на підписання мотиваційного контракту](#) – тим, які ще не долучилися до війська, і тим, хто вже служить¹⁵.

При цьому, залежно від того, в якому статусі перебуває іноземець на момент підписання контракту, його термін є різним, а саме:

- для іноземців, що бажають долучитися до війська – 14 місяців;
- для іноземців, що вже проходять військову службу – 10 або 24 місяці.

Для іноземців, які ще не на службі, підписання мотиваційного контракту можливе лише в тому разі, якщо вони служитимуть на затверджених посадах у визначених військових частинах: вони зобов'язані відслужити там не менше 12 місяців протягом дії контракту.

Для тих іноземців, що вже перебувають у війську, термін мотиваційного контракту залежить від посади та військової частини, де він бажає служити протягом дії контракту. Якщо обрана посада та військова частина підпадають під перелік, затверджений МОУ або ГУ НГУ, залежно від місця служби, термін контракту становить 10 місяців. В усіх інших випадках дозволяється підписання контракту на 24 місяці.

Зверніть увагу! В будь-якому разі, незалежно від типу мотиваційного контракту, підписаного іноземцем, висувається обов'язкова умова безпосередньої участі такої особи у бойових діях в районах ведення воєнних (бойових) дій не менше шести місяців протягом дії контракту.

Проблемне питання: Переміщення під час дії мотиваційного контракту дозволяється за допомогою застосування «Армія+». Однак іноземці не мають можливості ним користуватися, тому на практиці алгоритм переміщення під час дії мотиваційного контракту для них заблокований.

4. Початок військової служби

4.1. Формування військово-облікових документів

Після підписання контракту кожному іноземцю [мають видати військово-обліковий документ](#), що посвідчує статус військовослужбовця. Військово-обліковий документ є однаковим для іноземців та українців¹⁶.

Після підписання контракту із ЗСУ та зарахування до списків особового складу, військова частина контактує з ТЦК та СП для отримання документа, що посвідчує військовослужбовця. Якщо раніше таким документом був військовий квиток, то наразі для іноземців таким документом є [Довідка щодо військовослужбовця ЗСУ](#). Вона не є військово-обліковим документом, а її оформлення може здійснюватися військовою частиною. В майбутньому таким документом буде військова ідентифікаційна картка або електронне посвідчення¹⁷.

15 - Постанова КМУ від 12.06.2026 №768 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-2026-%D0%BF#Text>

16 - Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/ed20260115#n907>

17 - Наказ МОУ від 07.07.2025 №456 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1227-25#Text>

В НГУ документом, що посвідчує особу військовослужбовця, є службове посвідчення Національної гвардії України, яке видається військовою частиною після укладення контракту з іноземцем.

3 практики: В НГУ оформлення військово-облікових документів зазвичай триває протягом двох місяців з початку служби. До цього моменту бійцям видають відповідні довідки, що посвідчують їхній статус¹⁸.

Доволі часто в іноземців відбирають військово-облікові документи після оформлення.

4.2. Підготовка

Якщо іноземець не має досвіду військової служби, військова частина скеровує його на отримання військово-облікової спеціальності до навчальних частин (центрів). Деякі військові частини направляють на таку підготовку й іноземців з досвідом служби.

Етапи підготовки

- Базова загальновійськова підготовка (БЗВП). Передбачає навчання загальних навичок для військової служби. Програма охоплює такі дисципліни: тактична медицина, інженерна підготовка, бойова стрільба (денна/нічна, стрільба по рухомих мішенях, стрільба під час руху бойової групи, стрільба з близької відстані в окопі), зв'язок, військова топографія тощо. За результатами проходження цього етапу іноземцю присвоюється ВОС-100 (стрілець). Цей етап триває 51 день у ЗСУ та 57 днів в НГУ
- Фахова підготовка. На цьому етапі іноземець здобуває свою спеціальність та навички для майбутньої посади. Тривалість навчання залежить від спеціальності.

Іноді в ЗСУ та НГУ фахова підготовка може відбуватися вже у самій військовій частині.

у ЗСУ	у НГУ
може тривати 14-40 днів за конкретною військовою спеціальністю	визначені терміни підготовки: у частині – до 1 місяця, в навчальному центрі – до 4 місяців.

НГУ за потреби може направити іноземця на підготовку до навчальних частин (центрів) ЗСУ. Деякі військові частини НГУ організовують для своїх військовослужбовців базовий курс бойової підготовки (БКБП), де вчать навичок для застосування бою. Внутрішні навчання також є і у деяких військових частинах ЗСУ.

Після підготовки іноземець потрапляє до військової частини.

3 практики: зазвичай військові частини НГУ для своїх новобранців-іноземців організовують базовий курс бойової підготовки (БКБП) замість БЗВП. НГУ не має навчальних центрів, які б мали можливість забезпечити БЗВП для іноземців.

Навчальні частини (центри) мають право відрахувати іноземця та достроково направити його до частини, якщо він не виконав програму фахової підготовки або відмовився від навчання чи був недисциплінованим. На підставі отриманих документів командири військових частин ухвалюють рішення про призначення на посади, що не передбачають фахової підготовки, або припиняють (розривають) контракт.

Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти

Номер	Назва	Суть
Закон України від 25.03.1992 №2232-XII	«Про військовий обов'язок і військову службу»	Визначає вимоги до іноземців, що бажають долучитися до війська, та загальні питання процедури рекрутингу
Указ Президента України від 10.06.2016 №248/2016	«Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства»	Визначає певні аспекти рекрутингу іноземців та порядок укладення контракту у ЗСУ
Указ Президента України від 21.02.2024 №84/2024	«Про Положення про проходження військової служби в Національній гвардії України іноземцями та особами без громадянства»	Визначає певні аспекти рекрутингу іноземців та порядок укладення контракту у НГУ
Постанова КМУ від 29.11.2024 № 1374	«Про затвердження Положення про Центр рекрутингу іноземців та осіб без громадянства»	Визначає порядок проведення рекрутингу іноземців та порядок проходження спецперевірки
Постанова КМУ від 12.06.2026 №768	«Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження додаткових мотиваційних чинників для деяких категорій військовослужбовців та поліцейських поліції особливого призначення, а також встановлення особливостей проходження військової служби за контрактом громадянами України, іноземцями та особами без громадянства у Збройних Силах, розвідувальному органі Міністерства оборони, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії, Державній прикордонній службі, Службі безпеки, Службі зовнішньої розвідки та Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації під час воєнного стану»	Визначає зміст мотиваційних контрактів, а також порядок їх підписання
Наказ МФУ від 29.09.2017 № 822	«Про затвердження Положення про реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків»	Визначає порядок отримання РНОКПП
Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 № 162	«Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків»	Визначає порядок відкриття банківських рахунків

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ

Номер	Назва	Суть
Наказ МОУ від 14.08.2008 року №402	«Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України»	Визначає порядок медичного огляду на визначення придатності
Наказ МОУ від 12.09.2022 № 272	«Про затвердження Інструкції з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту»	Визначає порядок професійно-психологічного відбору
Наказ МОУ від 05.08.2021 № 225	«Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України»	Визначає порядок перевірки рівня фізичної підготовки під час відбору
Наказ МОУ від 07.07.2025 № 456	«Про військово-обліковий документ військовослужбовця Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту»	Визначає форму та порядок видачі військово-облікового документа
Наказ МОУ від 14.04.2015 № 164	«Про затвердження Інструкції з організації та проведення психофізіологічного дослідження персоналу із застосуванням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України»	Визначає порядок проведення поліграфа

Нормативно правові акти, що регулюють діяльність НГУ

Номер	Назва	Суть
Наказ МВС від 03.04.2017 №285	«Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС»	Визначає порядок медичного огляду на визначення придатності в НГУ
Наказ МВС від 08.12.2016 №1285	«Про затвердження Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України»	Визначає порядок професійно-психологічного відбору
Наказ МВС від 01.09.2017 №749	«Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення психофізіологічного дослідження особового складу із застосуванням поліграфа в Національній гвардії України»	Визначає порядок проведення поліграфа у рамках відбору
Наказ МВС від 13.10.2024 №1067	«Про затвердження Інструкції з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України»	Визначає порядок перевірки рівня фізичної підготовки
Наказ МВС від 07.05.2014 №435	«Про організацію виготовлення та видачі службових посвідчень військовослужбовцям Національної гвардії України»	Визначає порядок отримання службових посвідчень
Наказ МВС від 22.07.2024 №500	«Про деякі питання проходження військової служби в Національній гвардії України іноземцями та особами без громадянства»	Визначають особливості направлення іноземців для підготовки, перепідготовки

РОЗДІЛ II

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА

1. Взаємодія з військовою частиною

Формально основною формою взаємодії військовослужбовця з командуванням є рапорт. На практиці іноземці комунікують з командуванням щодо служби особисто за допомогою перекладача, оскільки здебільшого не володіють українською мовою, тому й не можуть самостійно скласти рапорт.

Зазвичай рапорт використовується у взаємодії іноземців з командуванням задля формальної фіксації звернення щодо найважливіших питань: відпустка, нарахування та виплата грошової допомоги для оздоровлення, звільнення з військової служби.

Рапорт обов'язково подається на безпосереднього командира із проханням клопотати про вирішення зазначеного у рапорті питання перед вищим командуванням.

Мова рапортів – українська, тому папери за іноземців оформлює стройова частина (діловоди або інші посадові особи). У підрозділах можуть бути перекладачі або ж цю роботу виконують військовослужбовці з інших посад, тобто позаштатно. Такі військовослужбовці-перекладачі допомагають як у повсякденній комунікації, так і з оформленням документів. У деяких військових частинах іноземці можуть самостійно писати рапорт, який буде перекладено на українську мову.

3 практики: існують випадки, коли військовослужбовцю дають рапорти на підпис зі змістом, з яким він не ознайомлений. Також можуть бути випадки підробки рапортів.

Якщо до свого рапорту іноземець долучає документи іноземною мовою, вони повинні бути перекладені українською мовою.

у ЗСУ (в тому числі і в інших підрозділах із системи МОУ)	у НГУ
<p><u>рапорт розглядається:</u></p> <p>1) невідкладно, але не пізніше ніж за 48 годин із часу подання військовослужбовцем рапорту щодо питань, які стосуються військової дисципліни, обов'язків особового складу під час виконання бойових наказів (розпоряджень), збереження життя та здоров'я особового складу, відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;</p> <p>2) не більше 14 днів із дня подання щодо питань, які не визначені підпунктом 1 цього пункту.¹⁹</p>	<p>рапорт розглядається командуванням <u>у термін від 15 до 30 днів з моменту подачі</u>. За необхідності вказаний термін може бути продовжений до 45 днів²⁰</p>

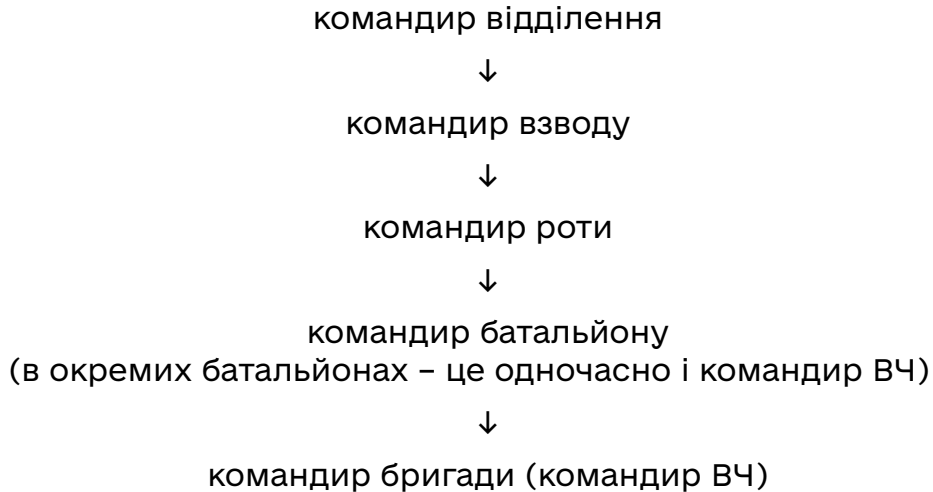
19 - Наказ МОУ від 06.08.2024 №531 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1214-24#Text>

20 - Закон України від 02.10.1996 №393/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Зверніть увагу! У НГУ відсутній спеціалізований нормативно-правовий акт, що визначає порядок та терміни розгляду рапорту.

Окрім цього, військовослужбовці-іноземці не мають можливості користуватися мобільним застосунком «Армія+», тому не можуть скористатися функцією подачі рапорту онлайн.

Порядок звернення залежно від підрозділу та військової частини, в якій служить іноземець²¹:

Інколи у військовослужбовця-іноземця виникають ситуації, коли йому не правомірно відмовили у відпустці чи наклали дисциплінарне стягнення, і якщо військовослужбовець з цим не погоджується, тоді таке рішення можливо оскаржити.

У випадку позасудового оскарження військовослужбовець може звернутися зі (рапортом) скаргою до:

- старшого командира (наприклад командир взводу, командир роти (батареї))
- командира військової частини
- оперативного командування (ОК «Захід», ОК «Схід», ОК «Південь», ОК «Північ») (для військових ЗСУ); до територіального управління НГУ (для військових НГУ)
- Військової служби правопорядку (стосовно адміністративних, кримінальних чи інших правопорушень)
- Головного управління захисту прав військовослужбовців Міністерства оборони: mpd@mod.gov.ua або поштою: проспект Повітряних сил, 6, м. Київ, 03049. До Головного управління НГУ – для нацгвардійців (public-info@ngu.gov.ua)
- Військового омбудсмана: skarha@milomb.gov.ua

2. Особливості присвоєння військових звань іноземцям

Військові звання присвоюються військовослужбовцям персонально, послідовно, з урахуванням посади, яку вони займають, та інших умов, зокрема, років вислуги у військовому званні. Крім цього, звання поділяються на первинні та чергові.

Первинними військовими званнями є звання: для рядового складу – солдат (матрос), для сержантського складу – молодший сержант.

Черговим військовим званням є військове звання, наступне за тим, яке має військовослужбовець.

Наказом про присвоєння чергових військових звань такі звання присвоюються військовослужбовцями, у яких закінчився строк вислуги в попередньому військовому званні та призначених на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачені військові звання вище тих, що вони мають.

Військовослужбовцям-українцям в бойових частинах військові звання під час дії воєнного стану присвоюються у скорочені терміни. Також скорочені терміни присвоєння військових звань застосовуються до військовослужбовців, які були переведені з бойових частин внаслідок визнання непридатним до військової служби чи придатним до тилових підрозділів у зв'язку з отриманням травми, захворювання чи поранень внаслідок захисту Вітчизни.

До іноземців застосовуються лише загальні терміни вислуги у військовому званні, через те, що відповідний механізм не передбачений в Положеннях: тому вони не мають можливості швидко просуватися по службі.

Іноземцю, що вперше доєднався до ЗСУ чи НГУ, після підписання контракту присвоюється військове звання «солдат» (незалежно від військового (спеціального) звання, отриманого раніше в іншій країні). Надалі протягом проходження військової служби іноземцю можуть присвоюватися вищі звання.

Наразі передбачено, що іноземці можуть служити за контрактом осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу, а також офіцерського складу. І хоча в законодавстві закладена можливість військової служби за контрактом осіб офіцерського складу, порядку присвоєння іноземцям офіцерських звань не існує, а отже відсутня і фактична реалізація²².

Щодо військових звань «солдат» та «старший солдат»: не встановлені терміни вислуги, тому іноземцям в разі призначення на посаду, штатно-посадова категорія якої «старший солдат», може бути надане вказане звання.

Якщо іноземець отримає відповідну підготовку, тобто пройде «сержантські курси», а у військовій частині буде вакантна посада, йому можуть надати військове звання «молодший сержант» з одночасним призначенням на відповідну посаду та підписанням ним відповідного контракту.

3 практики: У ЗСУ для надання військовослужбовцям-іноземцям звання «молодший сержант» зазвичай проводять сержантські курси. У НГУ на практиці це не виконують.

Надалі для присвоєння вищого звання для нього є обов'язковим наявність вислуги у військовому званні, а саме: молодшого сержанта (старшини 2 стат-

22 - Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/ed20260115#n907>

ті) – 1 рік; сержанта (старшини 1 статті) – 2 роки; старшого сержанта, головного сержанта, штаб-сержанта, майстер-сержанта, старшого майстер-сержанта (головного старшини, головного корабельного старшини, штаб-старшини, майстер-старшини, старшого майстер-старшини) – 3 роки.

У ЗСУ та НГУ є можливість присвоєння військового звання у достроковому порядку, однак у двох відомствах є свої відмінності:

у ЗСУ	у НГУ
Чергове військове звання можна отримати достроково, як заохочення, лише один раз за весь час служби. Зробити це можна не раніше, ніж минула половина встановленого терміну перебування у попередньому званні, і лише якщо людина обіймає посаду, для якої передбачене це чергове звання або вище	Чергове військове звання можна отримати достроково як заохочення лише один раз за весь час служби. Зробити це можна не раніше, ніж минула половина встановленого строку перебування у попередньому званні, і лише якщо людина обіймає посаду, для якої передбачене це чергове звання або вище Під час дії воєнного стану військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу достроково надати звання можуть ще раз – удруге, але не раніше ніж за шість місяців після отримання попереднього звання.

Отже, у військовослужбовців-іноземців в НГУ під час дії воєнного стану є можливість отримати двічі чергове військове звання у достроковому порядку.

3. Призначення іноземців на посади

Алгоритм призначення іноземців на посади не відрізняється від того, що застосовується до громадян України. Однак іноземець не може обіймати «офіцерські» посади, а також ті, які не підлягають заміщенню іноземцями.

Щойно іноземець прибув до підрозділу, його призначають на посаду відповідно до спеціальності, отриманої під час підготовки, а також з урахуванням переліку посад, які не можуть обіймати іноземці. У відомствах є свої накази з вказаними переліками, а саме:

- У Збройних силах наявний [наказ Міністерства оборони № 256 від 21.04.2025 року, яким затверджений Перелік посад осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які не можуть бути заміщені іноземцями та особами без громадянства.](#)
- У Національній гвардії – [наказ Міністерства внутрішніх справ № 134 від 28.02.2023 року, яким затверджений Перелік посад у Національній гвардії України, які не можуть бути заміщені іноземцями чи особами без громадянства.](#)

Військовослужбовця можуть призначати на різні посади:

1) на вищі посади – у порядку просування по службі;

2) на рівнозначні посади:

- у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
- у разі проведення заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами;
- для більш доцільного використання за фахом чи досвідом роботи – за рішенням відповідного командира (начальника), прийнятим у порядку, визначеному командувачем Національної гвардії України/Міністерством оборони України, зокрема на особисте прохання військовослужбовця;
- за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;
- за сімейними обставинами – на особисте прохання;
- з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних, ділових і моральних якостей – на підставі висновку атестації, а в особливий період – на підставі висновку службової характеристики;
- вагітних військовослужбовців-жінок (за їх клопотанням відповідно до медичного висновку) – на посади з меншим обсягом роботи, а також військовослужбовців-жінок, які мають дітей віком до трьох років (за їх клопотанням), – у разі неможливості виконання ними обов'язків на займаних посадах;

3) на нижчі посади:

- у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів у разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;
- за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;
- з урахуванням професійних, ділових і моральних якостей – на підставі висновку атестації, а в особливий період – на підставі висновку службової характеристики;
- за віком або сімейними обставинами – на особисте прохання;
- у порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення – відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України;
- вагітних військовослужбовців-жінок (за їх клопотанням відповідно до медичного висновку) – на посади з меншим обсягом роботи, а також військовослужбовців-жінок, які мають дітей віком до трьох років (за їх клопотанням), – у разі неможливості виконання ними обов'язків на займаних посадах та за відсутності рівнозначних посад.

Посада, на яку призначається військовослужбовець, повинна відповідати його стану здоров'я, а також вже наявній підготовці. Під час призначення іноземців на посаду встановлюється, чи дозволяється іноземцю її обіймати. Якщо є необхідність призначення військовослужбовця на посаду за іншою спеціальністю, цьому повинна передувати відповідна підготовка.

Призначення військовослужбовця на посаду відбувається відповідним наказом командира, до номенклатури якого належить ця посада.

Призначення може відбуватися як за ініціативою військовослужбовця, так і за рішенням командування.

Військова частина зобов'язана призначити військового за його ініціативою на іншу посаду у випадку встановлення його придатності до тилових підрозділів та якщо на момент такого звернення займана ним посада не відповідає стану здоров'я.

Коли уповноважена особа видасть наказ на призначення військовослужбовця на посаду, він має здати справу та посаду, прибути до підрозділу, в якому його призначено на відповідну посаду, прийняти справи та посаду та розпочати виконання обов'язків за нею.

Існують певні відмінності щодо порядку призначення на посади у НГУ і ЗСУ, а саме:

у ЗСУ	у НГУ
71. На посади сержантського і старшинського складу призначаються військовослужбовці, які отримали підготовку відповідного рівня у вищих військових навчальних закладах, навчальних частинах (центрах) та у військових частинах	70. На посади сержантського і старшинського складу призначаються військовослужбовці, які отримали у вищих військових навчальних закладах, навчальних частинах (центрах) та у військових частинах підготовку відповідного рівня за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності.
72. Вибуття до нового місця служби військовослужбовця здійснюється після надходження витягу з наказу відповідного командира (начальника) військової частини про призначення, в тому числі доведеного технічними засобами передачі документованої інформації. Виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини має відбутися після здавання посади, але не пізніше ніж через місяць від дня одержання військовою частиною зазначеного витягу з наказу або іншого письмового повідомлення про переміщення по службі військовослужбовця. До зазначеного строку не включається час перебування військовослужбовця у відпустці, відрядженні, на лікуванні чи під вартою.	71. Вибуття військовослужбовця до нового місця військової служби здійснюється після надходження витягу з наказу відповідного командира (начальника) військової частини про призначення військовослужбовця на посаду за новим місцем військової служби. Військовослужбовці, які вибувають до нового місця військової служби, виключаються зі списків особового складу військової частини після здавання посади, але не пізніше ніж через місяць від дня одержання військовою частиною витягу з наказу відповідного командира (начальника) про призначення військовослужбовця на посаду за новим місцем військової служби. До зазначеного строку не включається час перебування військовослужбовця у відпустці, відрядженні, на лікуванні чи під вартою.

У НГУ призначення на посади після навчання може відбуватись і на посади, які не належать до того рівня і специфіки підготовки, яка передувала призначенню на посаду, як це передбачено відповідним Положенням для військовослужбовців, які проходять військову службу в НГУ.

У ЗСУ і НГУ термін призначення на нову посаду є ідентичним. Однак у ЗСУ передбачена можливість повідомлення військової частини, з якої військовослужбовець переміщається: витяг з наказу про призначення на посаду пересилають за допомогою технічних засобів (наприклад СЕДО); також передбачена можливість надсилання іншого (відмінного від витягу з наказу) письмового повідомлення про переміщення по службі військовослужбовця.

У разі призначення на нову посаду військовослужбовець-іноземець, як і громадянин України, має отримати відповідну підготовку за новою посадою. Тобто при зміні посади у військовослужбовця може змінюватись військова спеціальність. У такому разі військовослужбовця можуть відправити на навчання для здобуття нової спеціальності — командування військової частини або на прохання самого військовослужбовця (за рапортом).

3 практики: навчання може проходити у навчальних центрах або у приватних закладах. У навчальних центрах підготовка може відбуватися на нижчому рівні, крім того, та такі центри зазвичай не пристосовані до навчання іноземців. Щодо приватних закладів, то нюансом такої підготовки може бути те, що зазвичай така підготовка не обліковується.

4. Переміщення іноземців

Переведення іноземців є обмеженим у порівнянні з громадянами України, оскільки вони мають обмеження щодо посад та військових частин. У різних відомствах є свої накази з переліками посад, які не можуть обіймати іноземці та особи без громадянства.

Зверніть увагу! Додатково у Національній гвардії існує [перелік військових частин Національної гвардії України, у яких не можуть проходити службу іноземці чи особи без громадянства, який затверджений наказом МВС №134 від 28.02.2023 року.](#)

Варто враховувати особливості підрозділів, в яких служать іноземці, а саме наявність мовного бар'єра тощо.

Оскільки військовослужбовці-іноземці не можуть користуватись «Армія+», то не можуть подавати рапорти про переміщення через цей застосунок. Через це ж вони фактично позбавлені можливості користуватися порядком спрощеного переміщення.

Загалом процес [переведення \(переміщення\)](#) є спільним для всіх військовослужбовців.²³

Переведення (переміщення) може бути за бажанням іноземця або за рішенням командування.

Переведення за бажанням іноземця можна також поділити за декількома підставами, а саме:

23 - Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/2016/ed20250107#Text>

- ті випадки, коли іноземець може бути переведений (переміщений) за його рапортом, тобто командир може відмовити у задоволенні цього, та
- випадки, коли іноземця повинні перевести (перемістити) за його рапортом, (наприклад у випадку якщо іноземець перебуває на посаді, що не відповідає його стану здоров'я).

Переведення (переміщення) іноземця за рішенням командування відбувається шляхом видання наказу щодо цього із зазначенням підстави прийняття такого рішення. Такими підставами можуть бути, наприклад, організаційно-штатні заходи або для більш доцільного використання за фахом чи досвідом роботи.

Іноземець може бути переведений (переміщений) за його власним бажанням, якщо він бажає змінити посаду або підрозділ. Якщо він хоче це зробити в межах однієї військової частини, достатньо подати рапорт по команді, попередньо уточнивши у стройовій щодо того, чи є така посада вакантною.

Якщо іноземець бажає змінити військову частину, йому варто попередньо отримати від командира такої військової частини рекомендаційний лист (відношення), та лише після цього звертатися по команді із рапортом та долученим до нього рекомендаційним листом (відношення).

Якщо військовослужбовець призначається на посаду до іншої військової частини, здійснюється процес переміщення. У такому разі, [наказ про призначення військовослужбовця на посаду видається уповноваженою особою](#), яка здійснює управління військовими частинами, з якої та до якої буде переміщено військовослужбовця.

Під час переміщення також встановлюється, [чи дозволяється у військовій частині, до якої планується переміщення, проходження військової служби іноземцями](#).²⁴

Зверніть увагу! Іноземці не мають право переміщатися між ЗСУ та НГУ, внаслідок чого для цього їм потрібно звільнитися з військової служби, та підписувати контракт з новою військовою частиною.

З практики. Часто відбуваються випадки, коли військовослужбовець бажає перевестись до іншої військової частини, однак його військова частина не запускає процедуру переміщення, а водночас пропонує і фактично реалізовує процедуру звільнення такого військовослужбовця за власним бажанням. Після цього військовий зможе укласти новий контракт з іншою бажаною військовою частиною. При цьому у військовослужбовців часто забирають військовий квиток, тож у новій військовій частині видається новий квиток без всіх записів, які були здійснені раніше. Також такий «механізм переміщення» може негативно впливати на можливість військовослужбовців-іноземців отримати громадянство.

5. Звільнення іноземців з військової служби

Єдиним законним способом розірвати (припинити) контракт є [звільнення](#) з військової служби на підставах, визначених законом. Залежно від підстави, звільнення може ініціювати як іноземець, так і військова частина.

На період дії воєнного стану для іноземців діють такі [підстави](#):

За ініціативою ВЧ:

- за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі, тобто 60 років. Вказана підстава для звільнення діє в тому разі, якщо іноземець не висловив бажання продовжити службу понад встановлений вік, або щодо нього було прийняте негативне рішення про залишення на військовій службі понад граничний вік.
- за станом здоров'я – іноземці можуть бути звільнені з військової служби у випадку визнання їх непридатними до військової служби;
- у зв'язку з набранням законної сили обвинувального вироку суду, яким призначено покарання (позбавлення волі або обмеження волі);
- у зв'язку з визнанням військовослужбовця таким, що не пройшов випробування;
- через службову невідповідність;
- у зв'язку з відмовою від психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа.

За ініціативою іноземця:

- за станом здоров'я – може звільнитися з військової служби у разі встановлення їм групи інвалідності за результатами проходження ЕКОПФО.
- у разі наявності сімейних обставин або інших поважних причини, перелік яких визначений пунктом 3 частини 12 статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (іноземцю потрібно підготувати пакет документів, що підтверджують ці обставини)
- за власним бажанням – може звільнитися з військової служби лише у випадку, якщо він служить безперервно понад 6 місяців
- у зв'язку зі звільненням з полону
- у зв'язку з закінченням контракту, якщо не хоче укладати новий.

Для звільнення за власним бажанням іноземець [має](#):

- подати рапорт по команді із зазначенням підстави для звільнення з військової служби та долучити до рапорту належним чином завірені копії документів.²⁵ Мова рапорту – українська. Документи іноземною мовою, потрібно перекласти українською та нотаріально засвідчити переклад;
- рапорт розглядають за загальними правилами, після чого інформують іноземця про рішення, далі уповноважена посадова особа видає наказ (по особовому складу) про звільнення іноземця з військової служби на підставі, зазначеній в рапорті.

25 - Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/2016/ed20250107#Text>

Якщо звільнення ініціювала військова частина, то етап написання рапорту може бути відсутній, а ВЧ або самостійно видасть наказ про звільнення іноземця, або звернеться з відповідним поданням до уповноваженої на це посадової особи.

Якщо звільнення ініціює командування, здійснюється службове розслідування щодо встановлення обставин та визначається, чи справді необхідно звільнити військовослужбовця зі служби (окрім випадків визнання військовослужбовця непридатним до військової служби та набрання законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у вигляді позбавлення або обмеження волі).

Після рішення про звільнення з військової служби:

- відповідна посадова особа (зазвичай це командир військової частини) видає наказ про звільнення з військової служби (по особовому складу), після чого військовослужбовець повинен у встановлений строк здати справу та посаду. Йому видають обхідний лист та у випадку якщо військовослужбовець обіймав матеріально-відповідальну посаду, складається акт прийому-передачі посади. З цим на практиці можуть допомагати посадові особи військових частин;
- після того, як військовослужбовець здає справи та посаду, його виключають зі списків особового складу військової частини наказом по стройовій частині та видають витяг із наказу про виключення зі списків особового складу й атестати. У військовому квитку (довідці щодо військовослужбовця) проставляють відмітку про виключення зі списків ВЧ. За бажанням іноземець може попросити поставити у його копії контракту відмітку про дату та підставу звільнення й про отримання витягу із наказу про звільнення зі служби.

Зверніть увагу! Законодавство чітко не визначає, чи повинні видаватися іноземцям військові квитки (довідки щодо військовослужбовця) після звільнення.

Окремою підставою для звільнення іноземця з військової служби є відмова від поліграфа. Під час спеціальної перевірки військовий надає письмову згоду на психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа в період проходження військової служби.

Проблема: іноді військові частини зловживають можливістю здійснити таку перевірку на поліграфі, тому що в разі відмови контракт припиняється (розривається) достроково.

Водночас військовослужбовець може також бути звільнений з військової служби відповідно до статті 21-2 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу», тобто не опанує посаду та не зможе виконувати службові обов'язки або неодноразово порушує військову дисципліну.

Зверніть увагу! Наразі відсутні чіткі критерії, внаслідок яких іноземець вважається таким, що пройшов або не пройшов випробування, внаслідок чого звільнення за вказаною підставою є суб'єктивною.

За такої ситуації контракт припиняється після двомісячного випробувального терміну, а військовослужбовця звільняють з військової служби у зв'язку із тим, що не пройшов випробування.

6. Інші питання, пов'язані з проходженням військової служби

6.1. Відібрання зразків ДНК

.....

Під час служби в іноземців, як і у громадян України, повинні відбирати зразки ДНК для можливості встановлення особи у випадку знаходження або передачі тіла.

З практики: ця процедура щодо іноземців не має системного характеру та здійснюється лише в деяких підрозділах. Також самі іноземці можуть відмовлятися від процедури з власних причин.

6.2. Відповідальність

.....

Іноземці протягом служби несуть відповідальність у разі вчинення ними відповідних правопорушень, як і українці.

З практики: у разі СЗЧ повернення іноземців до військової частини є значно ускладненим. Водночас іноземець може без проблем перетнути державний кордон України до моменту оголошення йому підозри у вчиненні СЗЧ. В такому разі притягнути його до відповідальності фактично неможливо

6.3. Особисті розпорядження

.....

Всі військовослужбовці мають право скласти [особисте розпорядження](#) на випадок зникнення безвісти чи полону. У них вони мають право зазначити будь-яких осіб для отримання їхнього грошового забезпечення, а також розміри їхніх часток²⁶.

Для іноземців водночас не передбачена можливість складення особистого розпорядження на випадок загибелі.

Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти

Номер	Назва	Суть
Закон України від 25.03.1992 №2232-XII	«Про військовий обов’язок і військову службу»	Визначає загальні положення щодо можливостей, якими користуються іноземці під час служби, а також підстав для звільнення
Закон України від 24.03.1999 № 548-XIV	«Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України»	Встановлює обов’язки іноземців під час проходження служби та загальну структуру комунікації із командуванням
Закон України від 24.03.1999 № 551-XIV	«Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України»	Встановлює загальні вимоги щодо дисципліни іноземця під час проходження служби та визначає порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності
Закон України від 03.10.2019 № 160-IX	«Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі»	Визначає загальні вимоги щодо притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності
від 05.04.2001 № 2341-III	Кримінальний кодекс України	Встановлює діяння, за які передбачено кримінальну відповідальність
від 07.12.1984 № 8073-X	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Встановлює діяння, за які передбачено адміністративну відповідальність
Закон України від 09.07.2022 № 2391-IX	«Про державну реєстрацію геномної інформації людини»	Встановлює обов’язок відібрання у військовослужбовців зразків ДНК
Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016	«Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства»	Встановлює порядок присвоєння іноземцям військових звань, вислугу у військових званнях, призначення іноземців на посади, а також звільнення їх з військової служби у ЗСУ
Указ Президента України від 21.02.2024 №84/2024	«Про Положення про проходження військової служби в Національній гвардії України іноземцями та особами без громадянства»	Встановлює порядок присвоєння іноземцям військових звань, вислугу у військових званнях, призначення іноземців на посади, а також звільнення їх з військової служби у НГУ
Постанова КМУ від 14.05.2024 № 550	«Про затвердження Порядку та строків передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі»	Визначає порядок складення та передачі особистого розпорядження

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ

Номер	Назва	Суть
Наказ МОУ від 15.09.2022 № 280	«Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу в системі Міністерства оборони України»	Визначає порядок видання наказів щодо статусу іноземця (в тому числі щодо присвоєння звання, призначення на посаду) під час служби
Наказ МОУ від 06.08.2024 № 531	«Про затвердження Порядку організації роботи з рапортами військовослужбовців у системі Міністерства оборони України»	Визначає порядок подання та розгляду рапортів
Наказ МОУ від 28.07.2023 № 438	«Про затвердження Порядку відбору біологічного матеріалу у військовослужбовців та його зберігання»	Визначає порядок відібрання та зберігання зразків ДНК військовослужбовців
Наказ МОУ від 21.04.2025 № 256	«Про затвердження Переліку посад осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які не можуть бути заміщені іноземцями та особами без громадянства, та Переліку посад осіб офіцерського складу, які не можуть бути заміщені іноземцями та особами без громадянства»	Визначає перелік посад, на яких іноземці не можуть служити
Наказ МОУ від 07.06.2018 № 260	«Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам»	Визначає порядок виплати ОГД у випадку звільнення

Нормативно правові акти, що регулюють діяльність НГУ

Номер	Назва	Суть
Наказ МВС від 30.01.2017 №73	«Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу Національної гвардії України»	Затверджує порядок обліку особового складу
Наказ МВС від 19.04.2023 №323	«Про затвердження Порядку відбору біологічного матеріалу у військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту та його зберігання»	Затверджує порядок відбору ДНК у військовослужбовців
Наказ МВС від 28.02.2023 року №134	«Про затвердження переліків посад у Національній гвардії України, які не можуть бути заміщені іноземцями чи особами без громадянства, та військових частин Національної гвардії України, у яких не можуть проходити службу іноземці чи особи без громадянства»	Визначає посади та військові частини, де іноземці не можуть служити
Наказ МВС від 15.03.2018 №200	«Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення та одноразової грошової допомоги при звільненні військовослужбовцям Національної гвардії України та іншим особам»	Визначає порядок виплати ОГД у випадку звільнення

РОЗДІЛ III

СОЦІАЛЬНІ ПРАВА ТА ВЕТЕРАНСЬКІ ПІЛЬГИ

1. Грошове забезпечення та виплати

.....

Іноземці в НГУ та ЗСУ прирівняні у грошовому забезпеченні до громадян України та отримують ідентичні виплати²⁷.

Складники грошового забезпечення:

- посадовий оклад, оклад за військовим званням;
- щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія);
- одноразові додаткові види грошового забезпечення (в тому числі одноразові додаткові винагороди у розмірі 30, 50, 70, 100, 170 тис. грн, допомога для оздоровлення, матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань).

Посадовий оклад військовослужбовця-іноземця змінюється залежно від займаної посади.

Оклад за військовим званням змінюється залежно від присвоєного військового звання.

Решта складників грошового забезпечення може залежати від посадового окладу, окладу за військовим званням та вислуги років.

Виплата здійснюється щомісячно від початку служби. Виплата за місяць служби здійснюється на початку наступного місяця. Для отримання грошового забезпечення військовослужбовцю не потрібно здійснювати додаткових дій.

1.1. Додаткові види грошового забезпечення

.....

Одноразові додаткові види грошового забезпечення, як одноразові додаткові винагороди у розмірі 30, 50, 70, 100, 170 тис. грн виплачуються залежно від часу виконання іноземцем бойових завдань.

Зверніть увагу! Іноземцям в НГУ не виплачується одноразова грошова допомога після укладення контракту, на відміну від іноземців в ЗСУ.

27 - Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#n2>

1.1.1. Додаткова винагорода у розмірі 30 тис. грн

Здійснюється за виконання бойових (спеціальних) завдань, які напряду не належать до безпосередньої участі у бойових діях на лінії бойового зіткнення, в тому числі щодо розмінування вибухонебезпечних предметів поза районами бойових дій, виконання завдань із всебічного забезпечення в районах бойових дій, виконання завдань із протиповітряного прикриття та наземної оборони критичної інфраструктури, виконання завдань з інтенсивної підготовки до виконання бойових дій у складі підрозділів з резерву Головнокомандувача. Завдання можуть виконуватись як в районі бойових дій, так і ні. Також завдання можуть бути пов'язані із виконанням завдань із всебічного забезпечення. Така виплата здійснюється пропорційно до виконання зазначених завдань з розрахунку ≈ 1000 гривень/один день виконання таких завдань.

1.1.2. Додаткова винагорода у розмірі 50 тис. грн

Виплачується у разі виконання бойових (спеціальних) завдань (в розрахунку на місяць пропорційно часу виконання бойових (спеціальних) завдань) на пунктах управління органів військового управління, а також на пунктах управління бригад, центрів, полків, зведених підрозділів, батальйонів, комендатур та загонів, з яких здійснюється оперативне (бойове) управління військовими частинами (підрозділами, зокрема зведеними), що ведуть бойові дії в районах ведення воєнних (бойових) дій (крім військовослужбовців підрозділів охорони, забезпечення та обслуговування, що входять до складу зазначених пунктів управління).

Вказана додаткова винагорода на практиці зазвичай не виплачується іноземцям, через те, що вони не можуть входити до складу управління, яке здійснює керування підрозділами.

1.1.3. Додаткова винагорода у розмірі 70 тис. грн

Здійснюється в розрахунку на місяць пропорційно часу виконання таких завдань під час ведення бойових (спеціальних) дій на відстані виконання бойових (спеціальних) завдань військовою частиною (підрозділом, зокрема зведеним) першого ешелону оборони або наступу (контрнаступу, контратаки) до ротного опорного пункту включно.

1.1.4. Додаткова винагорода у розмірі 100 тис. грн

Виплачують військовослужбовцям, які беруть безпосередню участь у бойових діях, перебуваючи безпосередньо в районах їх здійснення, на тимчасово окупованій російською федерацією території України, на території між позиціями сил оборони та позиціями військ держави-агресора або здійснюючи заходи необхідні для оборони України, у розрахунку на місяць пропорційно часу участі в таких діях та заходах з розрахунку ≈ 3333 гривні/ за один день виконання таких завдань.

1.1.5. Додаткова винагорода у розмірі 170 тис. грн

Додаткова винагорода у розмірі 170 тис. грн виплачується військовослужбовцю в розрахунку на місяць пропорційно до часу участі у бойових діях або здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо на лінії бойового зіткнення з противником на відстані виконання бойових (спеціальних)

завдань військовою частиною (підрозділом, зокрема зведеним) першого ешелону оборони або наступу (контрнаступу, контратаки) до взводного опорного пункту включно, а також на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, на території між позиціями сил оборони та позиціями військ держави-агресора в районах ведення воєнних (бойових) дій та на території держави-агресора.

1.1.6. Інші додаткові винагороди

З червня 2026 року були введені винагороди, які розраховуються виходячи з однієї доби, а саме:

- 20 тис. грн за ведення штурмових дій у разі відновлення (повернення) позицій (будівель, споруд), захоплених інфільтрованими групами (підрозділами) противника, у глибині оборони своїх військ (підрозділів)
- 40 тис. грн за ведення штурмових дій у разі захоплення позицій (будівель, споруд) безпосередньо на лінії бойового зіткнення або у глибині оборони противника

Також запроваджено додаткову винагороду у розмірі 100 тис. грн за взяття в полон військовослужбовця противника. При цьому, розмір вказаної винагороди ділиться між всіма військовослужбовцями та/або поліцейськими, які брали участь у його захопленні.

Додатково введено додаткову винагороду у розмірі 15 тис. грн за кожного знищеного у стрілецькому або рукопашному бою військовослужбовця противника. Обов'язковою умовою здійснення цієї виплати є підтвердження вказаного факту шляхом відеофіксації.

1.2. Порядок виплати додаткових винагород

Накази про виплату додаткової винагороди за минулий місяць видаються до 5 числа поточного місяця на підставі рапортів командирів підрозділів.

При цьому, додаткові винагороди у розмірі 30, 50, 70 (відповідно до ПКМУ від 12.06.2026 №768), 100, 170 тис. грн. виплачуються пропорційно такій участі за відповідний місяць.

Для підтвердження у військовослужбовця права на такі додаткові винагороди командиром його підрозділу подається рапорт, із зазначенням бойових розпоряджень, відповідно до яких військовослужбовець виконував бойові завдання, а також витягів із журналу бойових дій, де зафіксовано участь військовослужбовця у виконанні бойових завдань.

1.3. Додаткова винагорода для інструкторів

Іноземці в НГУ та ЗСУ можуть обіймати посади інструкторів, тому їм може виплачуватися додаткова винагорода у розмірі від 15 000 до 30 000 тис. грн. Виплата відбувається лише за наявності у військовослужбовця відповідної підготовки та за період здійснення ним інструкторської діяльності.

1.4. Підстави для виплати грошового забезпечення у меншому розмірі

У певних випадках військовослужбовця можуть позбавити премії або зменшити її розмір. Так, підстави для зменшення премії або її позбавлення визначаються наказом командира військової частини.

Військових може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності. За це передбачено покарання у вигляді зауваження, догани, суворої догани тощо.

Важливо! Накладення дисциплінарного стягнення впливає на розмір грошового забезпечення. Так, у ЗСУ у разі оголошення:

- однієї «догани» виплачується 90% від щомісячної премії;
- однієї «суворої догани» – 80% премії;
- двох «доган» або «суворих доган» – 60% премії;
- трьох «доган» або «суворих доган» – 50% премії.

Щомісячні премії не виплачуються:

- за невихід на службу без поважних причин;
- за вживання алкогольних напоїв у частині або прибуття на службу в нетверезому стані;
- у разі притягнення до відповідальності за вчинення військового адміністративного порушення;
- у разі порушення встановлених вимог, які призвели до матеріальних збитків.

У НГУ право щодо визначення розміру премії, яка виплачується іноземцю у разі накладення на нього дисциплінарного стягнення закріплене за командирами військових частин, внаслідок чого може різнитися.

1.5. Грошова допомога для оздоровлення

Виплачується один раз на рік в розмірі місячного грошового забезпечення. Розмір визначають посадовий оклад, оклад за військовим званням, надбавка за вислугу років і щомісячні додаткові види грошового забезпечення (крім винагород) за займаною посадою, на які військовий має право на день підписання наказу про цю виплату.

Грошова допомога для оздоровлення надається військовим у разі вибуття їх у щорічну основну відпустку повної тривалості, або у другу частину щорічної основної відпустки (у тому числі в дозволених випадках за невикористану відпустку за минулі роки). Військовослужбовцям ЗСУ виплата може здійснюватися також без вибуття у відпустку (за їхнім рапортом протягом поточного року).

Право на виплату у військовослужбовця виникає кожного року. Для новоприбулих – після 1 повного місяця служби.

1.6. Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань

Її розмір – розмір місячного грошового забезпечення, відбувається один раз у році після подання відповідного рапорту за наявності відповідних підстав. У військовослужбовців ЗСУ підстави кожного року визначаються окремим дорученням МОУ. У НГУ такий перелік не формалізований і кожна військова частина має власне положення щодо підстав та порядку виплати матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань.

Судова практика:

- **Військовослужбовець має право на відшкодування сум середнього заробітку за час затримки повного розрахунку при звільненні з військової служби.**

«З аналізу наведеного вище, суд вважає за необхідне зазначити, що в даному випадку позивач не сперечається з приводу того, що не були виплачені складові грошового забезпечення (індексація, надбавка тощо), що потребує співмірного підходу. В даному випадку відповідач повністю не розрахувався з позивачем при звільненні, тому з огляду на конкретні обставини справи, відсутність повного розрахунку при звільненні та те, що час затримки складає 2 місяці, що не перевищує визначені законом 6 місяців, суд вважає, що позовна вимога щодо стягнення середнього заробітку при звільненні підлягає задоволенню, без зменшення отриманого результату».

[Запорізький окружний адміністративний суд у справі № 280/9547/25 від 31.12.2025 року](#) (на стадії апеляційного оскарження)

- **Відвідування іноземної приватної фірми (ортопедичної лабораторії) з метою протезування є отриманням реабілітаційних медичних послуг в стаціонарі іноземного медичного закладу**

Для підтвердження наявності підстав отримання додаткової винагороди за спірний період представник позивача надав довідку Спеціалізованої ортопедичної фірми Orto-Pes від 20.08.2024 р., згідно з якою позивач в період з 16.05.2024 р. по 25.07.2024 р. відвідував фірму для зняття мірок, коригування та підбору протеза гомілки, а 25.07.2024 р. отримав протез гомілки орто-блок. У виписках підтверджується пов'язаність діагнозу з отриманням 29.03.2024 р. поранення у бою.

Суд дійшов висновку, що здійснення реабілітаційних заходів протягом перебування позивача у Спеціалізованій ортопедичній фірмі Orto-Pes підтверджує той факт, що позивач отримував реабілітаційні медичні послуги в стаціонарі іноземного медичного закладу у зв'язку з отриманим пораненням та тяжкою травмою, що пов'язані з участю у бойових діях.

Таким чином, позивач має право на отримання збільшеної до 100 000 грн додаткової винагороди протягом терміну перебування на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я у зв'язку з пораненням (контузією, травмою, каліцтвом), пов'язаним із захистом Батьківщини, а саме у період з 16.05.2024 р. по 25.07.2024 р.

[Одеський окружний адміністративний суд у справі № 420/628/25 від 23.06.2025 року](#)

2. Відпустки

2.1. Види основних відпусток.

Іноземці під час служби [мають таке ж право на відпустки](#), як і громадяни України. Однак, згідно із законодавством, під час перебування у відпустках вони не повинні перебувати на обліку в ТЦК та СП або ВСП.

З практики: Попри відсутність такої вимоги деякі військові частини видають іноземцям відпускні квитки, через що вони змушені звертатися до ТЦК та СП або до ВСП.

Види відпусток²⁸:

- щорічна основна відпустка тривалістю не більше 30 календарних днів;

Надається частинами, основна з яких повинна становити не менше 15 днів. Надання 15 днів із вказаної відпустки є обов'язком командування; не надати відпустку можливо лише у тому разі, якщо військовослужбовець сам висловив таке бажання.

За необхідності можуть додаватися два дні на дорогу в кожен бік. Протягом вказаної відпустки виплачується грошове забезпечення без врахування додаткових винагород, тобто 30, 50, 70, 100, 170 тис. грн.

Ця відпустка може не надаватися у випадку відсутності понад 30% особового складу підрозділу військовослужбовця.

- додаткова відпустка, визначена Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

Відпустка для УБД та ОІВВ становить 14 днів та надається лише за погодженням командира військової частини. До неї за необхідності можуть додаватися два дні на дорогу в кожен бік. Під час вказаної відпустки військовослужбовцю виплачується грошове забезпечення без врахування додаткових винагород, тобто 30, 50, 70, 100, 170 тис. грн.

- відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин зі збереженням грошового забезпечення тривалістю не більше 10 календарних днів

Залежно від підстав її термін – від 3 до 10 днів. Можуть надати два дні на дорогу в кожен бік. Наприклад, відпустка надається за таких обставин:

- 1) укладення шлюбу – до 10 календарних днів;

28 - Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#n131>

- 2) тяжкий стан здоров'я або смерть кровно рідних або по шлюбу:
 - а) дружини (чоловіка), батька (матері), вітчима (мачухи), сина (дочки), пасинка (падчерки), рідного брата (рідної сестри) військовослужбовця, батька (матері) подружжя або особи, на вихованні якої перебував військовослужбовець, – тривалістю до 7 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;
 - б) інших рідних – тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;
- 3) пожежі або іншого стихійного лиха, яке спіткало сім'ю військовослужбовця або осіб, зазначених у підпункті 2 цього пункту, – тривалістю до 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;
- 4) в інших виняткових випадках, коли присутність військовослужбовця в сім'ї необхідна, за рішенням командира (начальника) військової частини – тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад.

Проблема: У зв'язку з тим, що тривалість відпустки є незначною, фактично військовослужбовці-іноземці її не використовують через тривалість шляху додому.

- відпустка військовослужбовцям-жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами
- відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та в разі якщо дитина потребує домашнього догляду – тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, – одному з них за їх рішенням)
- відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва)

Надається лише за постановою ВЛК та може становити від 30 до 60 днів. За необхідності, за підтвердженням відповідною постановою ВЛК, може продовжуватися на раніше вказаний термін.

Проблема: Оскільки зазвичай іноземці не мають на території України місця проживання, то у разі надання відпустки для лікування вони повертаються для відбування такої відпустки до свого підрозділу.

Для надання кожної із вказаних відпусток військовослужбовець повинен звернутися до свого командування із рапортом та, за необхідності, долучити до вказаного рапорту потрібні документи. Для надання щорічної основної відпустки військовослужбовцю необхідно звернутися із рапортом завчасно (конкретний термін законодавство не визначає).

3. Порядок отримання ветеранських статусів

В Україні військові, які брали участь в бойових діях, тобто виконували бойові завдання безпосередньо на лінії бойового зіткнення хоча б один день, мають право отримати спеціальний статус та посвідчення. Ці військові набувають [статус](#) ветерана.

На сьогодні це два статуси:

- учасник бойових дій (УБД);
- особа з інвалідністю внаслідок війни (для тих, хто отримали бойове поранення/набули захворювання під час захисту України).

3.1. Процедура отримання статусу учасника бойових дій

На практиці оформленням займається військова частина: командир або кадрової служба самостійно збирає документи і подає заяву від імені військовослужбовця. Іноземець зібрані документи підписує. Однак це можна [зробити](#) самостійно²⁹.

Як подати самостійно

Для більшості іноземців (ЗСУ, НГУ)

1. Потрібно отримати у своїй військовій частині [довідку форми №6](#) – вона підтверджує участь у бойових діях. Якщо довідки форми №6 немає – Мін-ветеранів може самостійно запитати необхідні документи, але це займе до 15 днів.
2. Підготувати копію паспорта разом із його нотаріально завіреним перекладом українською мовою, довідку про відсутність судимостей, РНОКПП
3. Подати [заяву](#) разом із довідкою та іншими документами до Міністерства у справах ветеранів України одним зі способів:
 - Поштою
 - Через ЦНАП
 - На email: dpi@mva.gov.ua
4. Очікувати рішення міжвідомчої комісії. Відповідь надійде на контакт, який вказано в заяві. За позитивного рішення видається посвідчення УБД. У разі відмови можна подати повторно після усунення недоліків.

Також іноземець у разі звільнення з військової служби, та якщо він не отримав під час проходження служби статус учасника бойових дій та/або особи з інвалідністю внаслідок війни, може самостійно звернутись до міжвідомчої комісії Міністерства у справах ветеранів.

Проблема: у разі самостійного подання потрібно долучити довідку про відсутність судимостей у паперовому форматі (для іноземців нормативно видача таких довідок передбачена лише у паперовому форматі), яка має бути отримана не раніше ніж за 5 днів до моменту звернення.

29 - Постанова КМУ від 18.06.2025 №719 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-2025-%D0%BF#Text>

Для іноземців у Головному управлінні розвідки Міністерства оборони України (ГУР МОУ)

1. Подати рапорт безпосередньому командирі з проханням видати довідку форми №6
2. Підготувати пакет документів:
 - Заява про надання статусу УБД
 - Довідка форми №6
 - Згода на обробку персональних даних
 - Копія паспорта та РНОКПП;
 - Два кольорових фото 3×4 см (обличчя – 65–70% фото)
3. Передати пакет до кадрової служби свого підрозділу, яка направить документи до комісії. Рішення мають ухвалити протягом місяця, але це може тривати й довше.

Якщо у військового є посвідка на проживання або громадянство України, то можна в державному застосунку «Дія» підвантажити своє електронне посвідчення ветерана.

3.2. Процедура отримання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни

Особа з інвалідністю внаслідок війни – це учасник бойових дій, який отримав інвалідність внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання під час захисту України, виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) чи пов'язаних з перебуванням на фронті.

Особливості статусу особи з інвалідністю внаслідок війни:

- інвалідність відповідної групи;
- причинний зв'язок інвалідності, пов'язаної із захистом Батьківщини, або виконанням обов'язків військової служби.

Якщо поранення, отримане під час участі в бойових діях, призвело до інвалідності, військові мають право на отримання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни.

Заяву подає лише сам військовий до Міністерства у справах ветеранів України:

- поштою на адресу: вулиця Хрещатик, 34, м. Київ, 01001 ;
- через центр надання адміністративних послуг (ЦНАП).;
- на офіційний email: dpi@mva.gov.ua

Необхідно надати медичні документи (висновок ЕКОПФО або довідку МСЕК), копію паспорта разом із його нотаріально завіреним перекладом українською мовою, довідку про відсутність судимостей, РНОКПП, а також документи, що підтверджують участь у бойових діях.

Зараз для цього потрібна саме [довідка форми №6](#). Якщо вона відсутня – Мінветеранів офіційно звертається до уповноважених органів для отримання необхідних документів (відповідь – до 15 днів).

Рішення про надання статусу ухвалює міжвідомча комісія, після чого заявник отримує відповідне посвідчення. У випадку відмови передбачена можливість повторного звернення.

Особам з інвалідністю внаслідок війни з безстроковою групою інвалідності видають безстрокові посвідчення, іншим особам з інвалідністю внаслідок війни – на період встановлення групи інвалідності. У разі продовження інвалідності за рішенням ЕКОПФО в посвідчення вклеюють новий бланк із відповідним записом.

Якщо [ветеранське посвідчення втрачено/зіпсовано](#) – ветеран може звернутися із заявою туди, де отримував посвідчення, з проханням видати нове, тобто до міжвідомчої комісії Міністерства у справах ветеранів.

4. Особливості реалізації пільг

Законодавство визначає що іноземці можуть користуватися усіма правами та пільгами у разі законного перебування на території України, але ст. 19 ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначає можливість користування вказаними правами та пільгами лише громадянами країн, що перебували у складі СРСР у разі переїзду в Україну на постійне місце проживання.

Зверніть увагу! Іноземці на практиці можуть користуватися лише тими пільгами для ветеранів, які що не передбачають обмеження за громадянством. Реалізація пільг можлива лише у разі легального перебування на території України та за наявності зареєстрованого місця проживання в Україні.

Особливості отримання пільг за наявності посвідчення УБД або ОІВВ:

- Безоплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів: під час цієї процедури зазвичай здійснюється виписування паперового рецепта, що не відображається у жодному реєстрі, тож контроль здійснює лише заклад.
- Виплата допомоги у разі тимчасової непрацездатності: її реалізація можлива лише у разі офіційного працевлаштування іноземця, яке можливе за наявності посвідки на постійне проживання або ж у разі прибуття для працевлаштування на визначений термін. Для отримання такої пільги потрібна лише наявність листка непрацездатності
- Першочерговий ремонт жилих будинків і квартир: для її отримання потрібне зареєстроване місце проживання, бо звернення можливе саме за ним, а також щоб квартира, будинок були у власності особи, що звертається. Заява подається до органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування
- Щодо решти пільг, то їхнє отримання можливе за посвідченнями УБД або ОІВВ та не вимагає жодних додаткових дій (за винятком пільги безплатного проїзду залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом – для реалізації треба наявність листа талонів)

Пільги з ускладненою реалізацією:

- Знижка на оплату користування житлом та оплату користування комунальними послугами.

Відповідно до чинного законодавства, для реалізації пільги треба подати паперову заяву до ЦНАП або до виконавчого органу сільської, селищної або міської ради та долучити до неї паспорт, документ, що посвідчує легальне перебування, документ, що підтверджує право на пільгу (посвідчення УБД або ОІВВ); РНОКПП; реквізити організацій, які надають послуги, особові рахунки. Однак подання заяви через «Дію» є неможливим, через що іноземець може подати таку заяву лише у паперовій формі

- Виплати допомоги в разі тимчасової непрацездатності в розмірі 100% середньої заробітної плати, незалежно від стажу роботи

Найлегшим шляхом для реалізації є отримання посвідки на постійне проживання, оскільки в іншому випадку роботодавець зобов'язаний отримати дозвіл на працевлаштування іноземця та надалі оформити йому нову посвідку на тимчасове проживання на підставі працевлаштування. Протягом періоду отримання посвідки на постійне проживання або ж отримання роботодавцем дозволу на працевлаштування забезпечення іноземця роботою не є можливим

- Пільга на освітні послуги

Чинне законодавство є суперечливим, оскільки положення по-різному визначають можливість навчання іноземців з ветеранськими статусами за кошти державного бюджету. Однією з обов'язкових вимог є наявність посвідки на постійне проживання. Але певні закони посиляються на можливість безоплатного навчання для іноземців з посвідкою на тимчасове проживання (ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального статусу»). Інші визначають що за наявності такої посвідки навчання можливе лише за кошти фізичних (юридичних) осіб

- Першочергове безоплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів)

Останній проєкт, що надавав можливість реалізувати це право, існував у 2024 році та не продовжувався. У порядку реалізації було визначено, що учасниками такого проєкту могли бути лише громадяни України, бо єдиним документом, що посвідчує особу для отримання послуги, зазначався лише паспорт громадянина України.

3 практики: кожна громада самостійно встановлює програми щодо безоплатного зубопротезування та зуболікування зі своїми вимогами. Тому в деяких регіонах вони доступні для іноземців, що легально перебувають на території України та мають відповідний документ.

Деякі пільги є взагалі недоступними для іноземців, бо у законодавстві закріплена можливість реалізації лише громадянами України:

- першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов
- першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва
- забезпечення автомобілем (за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем).

5. Пенсійне забезпечення

.....

Протягом легального перебування на території України іноземці у зв'язку з встановленням їм інвалідності мають право на отримання відповідної пенсії у тих самих розмірах, що і громадяни України³⁰.

Протягом служби у випадку встановлення іноземцю групи інвалідності, за наявності відповідного страхового стажу за законодавством України, вони мають право на отримання пенсії по інвалідності, встановленої Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» за зверненням до будь-якого відділу обслуговування громадян ГУ ПФУ із заявою про призначення пенсії, та долученням до неї копії РНОКПП, документу, що підтверджує місце проживання іноземця, а також копію витягу з рішення ЕКОПФО про присвоєння іноземцю групи інвалідності³¹.

Після звільнення з військової служби, іноземець має право отримувати пенсію по інвалідності відповідно до Закону України «Про осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Для цього необхідно звернутися до ТЦК та СП, до якого було направлено особову справу іноземця після звільнення з військової служби³², якщо іноземець проходив військову службу в ЗСУ, або ж безпосередньо до військової частини – у разі проходження служби в НГУ.

З практики: іноземці доволі рідко реалізують своє право на пенсійне забезпечення, через те, що мало обізнані щодо наявності такої можливості.

30 - Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

31 - Постанова правління ПФУ від 25.11.2005 № 22-1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-05#Text>

32 - Постанова правління ПФУ від 30.01.2007 № 3-1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0135-07#Text>

Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти

Номер	Назва	Суть
Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII	«Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	Визначає перелік соціальних прав, якими має право користуватися іноземець під час служби
Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII	«Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	Встановлює ветеранські статуси
Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV	«Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	Визначає можливість отримання іноземцями пенсійного забезпечення у випадку легального перебування на території України
Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII	«Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб»	Визначає можливість отримання іноземцями пенсійного забезпечення після звільнення у випадку легального перебування на території України
Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016	«Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства»	Визначає порядок звільнення іноземців з військової служби
Постанова КМУ від 10.09.2024 № 1041	«Деякі питання надання в автоматичному режимі статусу учасника бойових дій у період воєнного стану»	Визначає порядок автоматичного присвоєння іноземцям статусу УБД
Постанова КМУ від 28.02.2022 № 168	«Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»	Встановлює додаткові винагороди та підстави, внаслідок яких вони виплачуються
Постанова КМУ від 12.06.2026 №768	«Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження додаткових мотиваційних чинників для деяких категорій військовослужбовців та поліцейських поліції особливого призначення, а також встановлення особливостей проходження військової служби за контрактом громадянами України, іноземцями та особами без громадянства у Збройних Силах, розвідувальному органі Міністерства оборони, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії, Державній прикордонній службі, Службі безпеки, Службі зовнішньої розвідки та Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації під час воєнного стану»	Закріплює додаткові винагороди та підстави виплат
Постанова КМУ від 18.06.2025 № 719	«Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій та особи з інвалідністю внаслідок війни іноземцям та особам без громадянства, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України»	Визначає порядок присвоєння іноземцям ветеранських статусів

Постанова правління Пенсійного фонду України від 25.11.2005 № 22-1	«Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"»	Визначає загальний порядок звернення із заявою про призначення пенсій та призначення відповідних пенсій
Постанова правління Пенсійного фонду України від 30.01.2007 № 3-1	«Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб"»	Визначає загальний порядок призначення пенсій після звільнення з військової служби

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ

Номер	Назва	Суть
Наказ МОУ від 07.06.2018 № 260	«Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам»	Визначає порядок виплати та нарахування грошового забезпечення іноземця
Наказ МОУ від 14.08.2014 № 530	«Про затвердження Положення про організацію в Міністерстві оборони України роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і забезпечення соціальними виплатами осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей»	Визначає порядок формування ТЦК та СП звернень до ПФУ задля призначення пенсій відповідно до Закону України від 09.04.1992 № 2262-XII

Нормативно правові акти, що регулюють діяльність НГУ

Номер	Назва	Суть
Наказ МВС від 15.03.2018 №200	«Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення та одноразової грошової допомоги при звільненні військовослужбовцям Національної гвардії України та іншим особам»	Визначає порядок виплати грошового забезпечення
Наказ МВС від 01.09.2023 року №729	«Деякі питання виплати військовослужбовцям Національної гвардії України винагород, передбачених постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»	Визначають особливості нарахування та виплати додаткової винагороди відповідно до постанови КМУ від 28.02.2022 №168
Наказ МВС від 17.09.2018 №760	«Про затвердження Інструкції про організацію роботи з оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та з інших соціальних питань»	Визначає порядок формування військовими частинами звернень до ПФУ для призначення пенсій відповідно до Закону України від 09.04.1992 № 2262-XII

РОЗДІЛ IV

ПОРАНЕННЯ

1. Евакуація

.....

Евакуація – перший етап шляху військовослужбовця, який отримав поранення. Військового спрямують до найближчого польового медичного (сортувального) пункту (частини) для первинної допомоги. Про це негайно сповістять безпосереднього командира. За висновком лікаря, військовослужбовця спрямують/евакуують до медичного закладу поза розташуванням частини (польові шпиталі, військові госпіталі, цивільні лікарні).

На етапі евакуації у військовослужбовців вилучають засоби індивідуального захисту, зброю та боєкомплект. Зброя та засоби індивідуального захисту залишаються на стабілізаційному пункті та передаються на зберігання відповідальним особам у підрозділі. Якщо ж поранений військовослужбовець залишив зброю на полі бою при пораненні, вона списується як втрачена.

Військовослужбовець не несе відповідальності за втрату зброї чи засобів індивідуального захисту через поранення.

Первинна медична картка

Відповідно до Наказу МОУ від 31.12.2024 № 879, первинна медична картка (форма № 001/о) є медичним документом, що підтверджує факт надання медичної допомоги на догоспітальному етапі. Форму ведуть в електронній системі «Медична інформаційна система Збройних Сил України». Трапляється, коли її заповнюють письмово через брак технічних можливостей.

Форму заповнюють медичні працівники у військових частинах українською мовою³³

З практики: В НГУ первинна медична картка може застосовуватися як форми №001/о, так і форми №100 залежно від підрозділу. Доволі рідко форма №100 може траплятися в ЗСУ.

Проблемне питання: встановлення ПІБ іноземця для належної фіксації у первинній медичній картці. Так, переклад ПІБ іноземця в його особистих та облікових документах військової частини повинен відповідати тому, що зазначений в первинній медичній картці.

³³ -Первинна медична картка URL: https://drive.google.com/file/d/13w76kyqDDuWIHR0o2qg9PpNsQTh2d4_g/view?usp=sharing

2. Лікування

Якщо стан здоров'я військовослужбовця погіршився під час служби, він має право звернутися до медичного підрозділу роти своєї частини. Якщо медики військової частини не мають відповідних засобів, обладнання або кваліфікації, вони зобов'язані надати направлення до медичної установи. Підпис та печатку на направленні має поставити командир військової частини.

У разі поранення військового після евакуації та стабілізації скеровують до медичного закладу. За незначних ушкоджень начальник медичного підрозділу може залишити на лікуванні у медичному підрозділі при військовій частині. Якщо ж поранення вимагає постійного догляду, спеціалізованого обладнання тощо, то лікування відбувається стаціонарно: у закладах охорони здоров'я МОУ (військових госпіталях), МВС України або в цивільних медичних установах.

3 практики: Військовослужбовців НГУ по маршруту евакуації намагаються направляти для лікування до закладів охорони здоров'я МВС. Якщо в них відсутня можливість потрібного лікування, тоді скеровують до іншого закладу.

Лікування військовослужбовців-іноземців є аналогічним до шляху військових-українців.

2.1. Лікування за кордоном

Військовослужбовці-іноземці, як і українці, можуть скористатися можливістю безоплатного лікування за кордоном через програму медичної евакуації MEDEVAC³⁴. Транспортування військового та особи, яка його супроводжує, безоплатно забезпечують Україна та іноземна сторона, яка приймає пацієнта.

3 практики: Відповідно до програми MEDEVAC, лікування може здійснюватися на території країн Європейського Союзу. Якщо іноземець хоче лікуватися у своїй країні, таке направлення може відбуватися за наявності згоди від лікувального закладу, в якому фіксується готовність здійснити безоплатне лікування іноземця.

Отримання направлення на лікування за кордон, а також подальша ВЛК, в тому числі дистанційна відбуваються так само як і в українців.

2.2 Виплати під час лікування

- **Грошове забезпечення.** Під час лікування іноземець продовжує отримувати стандартне грошове забезпечення (щомісячну військову зарплату). Розмір грошового забезпечення залежить від різних факторів – посади, звання військового, строку його служби тощо. Мінімальне грошове забезпечення в Збройних Силах України становить 20 130 грн на місяць, в Національній гвардії України – 20 100 грн

34 - MEDEVAC (Medical Evacuation) URL: <https://www.medevac-ukraine.com/uk/pacientam>

- Додаткова винагорода за кожен місяць лікування. Якщо іноземець перебуває на стаціонарному лікуванні/реабілітації у зв'язку з пораненням, пов'язаним із захистом Батьківщини, то має право на додаткову винагороду у виплату в розмірі 100 000 гривень. Сума нараховується пропорційно до кількості днів проведених у лікарні. Ця виплата також поширюється на період відпустки для лікування, якщо військово-лікарська комісія визнала поранення тяжким та пов'язаним із захистом Батьківщини.

Вказані виплати зберігаються до 4 місяців безперервного лікування без наявності висновку ВЛК про потребу у тривалому лікуванні. Якщо іноземець потребує лікування тривалістю понад 4 місяці, йому необхідно отримати висновок ВЛК. Якщо безперервне лікування іноземця триває понад 12 місяців, йому не виплачується грошове забезпечення, а ВЛК зобов'язана вирішити питання про його придатність до військової служби.

2.3. Особливості лікування іноземців

Іноземця супроводжують представники служби супроводу його військової частини, оскільки служби супроводу закладів охорони здоров'я найчастіше не володіють іноземною мовою

Служба супроводу військової частини перебуває на контакті з іноземцем від моменту його прибуття до лікарні. Якщо іноземець перебував у комі, про його прихід до туди представники закладу охорони здоров'я сповіщають військову частину.

Зважаючи на відсутність можливості представників закладу охорони здоров'я належним чином комунікувати з іноземцем, частими є випадки, коли іноземець не розуміє, що від нього вимагають (приймання ліків, дотримання певних вимог тощо).

На етапі лікування іноземці часто не отримують інформацію щодо документації, яка необхідна їм під час ВЛК та ЕКОПФО. Через це у них може бути відсутня довідка про обставини травми, первинна медична картка, а також вони можуть не зберігати медичну документацію щодо проведеного лікування.

2.3.1. Особливості лікування в НГУ

Направлення до закладу охорони здоров'я відбувається відповідно до маршруту евакуації, внаслідок чого іноземці потрапляють у визначену лікарню. Як і українці, вони мають право змінити заклад.

Алгоритм у такому разі є ідентичним до того, яким користуються українці, а саме: отримання підтвердження можливості прийняти пацієнта від закладу, в якому іноземець хоче лікуватися; подальше звернення до керівника закладу охорони здоров'я, в якому він перебуває, із заявою щодо його переміщення.

Після лікування відбувається ВЛК, яка встановлює необхідність у тривалому лікуванні, потребу у відпустці для лікування, визначає ступінь придатності до служби.

Зазвичай відповідні ВЛК проводить заклад охорони здоров'я. Однак ВЛК таких закладів можуть відмовляти іноземцю у визначенні необхідності у трива-

лому лікуванні або ж у встановленні ступеня придатності. Через це військові частини вимушені після повернення іноземця направляти його до закладів охорони здоров'я МВС для проведення відповідної ВЛК. Основною аргументацією відмови є небажання членів ВЛК брати на себе відповідальність за рішення.

Щодо інших ВЛК, то наявність вказаної проблеми не спостерігалася.

3. Військово-лікарська комісія

Така комісія фіксує поточний стан здоров'я та визначає причинно-наслідковий зв'язок отриманого поранення. Це потрібно зробити якомога швидше після поранення – не пізніше ніж за місяць після отримання поранення.

Як для іноземців, так і для українців, алгоритм отримання направлення, перелік документів та сама процедура є ідентичними.

Основні відмінності щодо ВЛК для іноземців полягають у рішеннях за результатами проходження.

Комісія ухвалює рішення про те, чи стан здоров'я дозволяє особі продовжувати військову службу на підставі наказу Міністерства оборони України від 14.08.2008 № 402.

ВЛК визначає такі ступені придатності до служби³⁵

1. Придатний до військової служби

Військовий повертається до своєї військової частини (протягом 1–2 днів), адже не має обмежень щодо стану здоров'я та може продовжувати службу

2. Придатний до служби у військових частинах забезпечення, ТЦК та СП, ВВНЗ, навчальних центрах, закладах (установах), медичних підрозділах, підрозділах логістики, зв'язку, оперативного забезпечення, охорони

Військовий не може служити на бойових посадах, відповідно, існує потреба у переведенні. Після прибуття до частини можливі такі варіанти переведення:

- за планом переміщення, який подає військова частина
- переміщення всередині підрозділу

3. Непридатний до військової служби

Відповідно до Указу Президента України від 10 червня 2016 року № 248/2016, іноземці-військовослужбовці, які визнані непридатними до військової служби, підлягають звільненню з військової служби за станом здоров'я. Військова частина після отримання висновку ВЛК про непридатність оформлює документи про звільнення та надсилає посадовій особі, яка негайно видає наказ про звільнення.

4. Непридатний до військової служби з переоглядом через 6-12 місяців

Військовий не може виконувати обов'язки військової служби, але існує ймовірність, що його придатність до служби відновиться через 6–12 місяців.

³⁵ - Додаток 1 до Наказу Міністерства оборони України від 14.08.2008 № 402

Окрім цього, ВЛК, за необхідності, можуть ухвалювати рішення про:

- необхідність забезпечення допоміжними засобами реабілітації;
- потребу у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або після поранення (контузії, травми або каліцтва);
- потребу у тривалому лікуванні.

3.1. Особливості ВЛК для іноземців

.....

Основною проблемою ВЛК для іноземців є їхня необізнаність. Вони не мають інформації щодо алгоритму, документів та рішень ВЛК, а отже не знають і про наслідки, в тому числі щодо можливого подальшого легального перебування на території України.

Іноземці часто не мають довідки про обставини травми, довідки про безпосередню участь (форми 6), а також можуть пакет документів щодо лікування: через це ВЛК не відображає реальний стан здоров'я та не має змоги встановити причинний зв'язок захворювань, травм (поранень, контузій, каліцтв).

Також іноземці, які визнані непридатними до військової служби або непридатними до військової служби з переоглядом через 6-12 місяців, мають бути обов'язково звільнені, бо законодавство не передбачає можливості залишення на службі, на відміну від українців.

3 практики: деякі військові частини все ж залишають таких іноземців на службі за їхнім бажанням. В такому разі військова частина вимагає від іноземця надання письмової згоди, в якій він фіксує це бажання.

Іноземці переважно служать у штурмових підрозділах або у військових частинах спеціального призначення, для яких повна придатність є головною вимогою. Тому в разі визнання їх придатними до тилових частин, іноземці повинні бути переміщені до іншого підрозділу та на іншу посаду, що буде відповідати стану здоров'я. Тим часом громадяни України за власним бажанням мають право продовжувати службу на займаній посаді відповідно до п. 257-1 Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України. Трапляються випадки, коли через утруднений процес переміщення іноземці звільняються та шукають нове місце служби.

3 практики: за погодження командування іноземець з навичками, потрібними в підрозділі, та за власного бажання, може продовжувати службу там само, попри висновок ВЛК, але не обов'язково на раніше займаній посаді.

Для іноземців відрізняється й реалізація рішення ВЛК щодо відпустки для лікування. Передбачається, що вони будуть її проводити в межах України, попри відсутність відповідної законодавчої вимоги. Тому іноземці не мають можливості поїхати додому й змушені повертатися до підрозділу, де не залучаються до виконання завдань.

4. ЕКОПФО

Після лікування, за наявності відповідних критеріїв, іноземці мають право на ЕКОПФО з метою встановлення групи інвалідності, визначення відсотка втрати працездатності та встановлення причинного зв'язку відповідних обмежень³⁶.

Вимоги в цьому процесі такі самі, що й для громадян України, за винятком обов'язкового легального перебування на території України на момент формування направлення на ЕКОПФО. На це опосередковано вказує ст. 11 Основ законодавства України про охорону здоров'я та ст. 4 ЗУ «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення».

4.1. Проблемні питання

- 1) Зазвичай іноземці, які потребують направлення на ЕКОПФО, є непридатними до військової служби та мають бути звільнені. Часто після рішення ВЛК військові частини припиняють допомагати іноземцям, в тому числі й в отриманні направлення на ЕКОПФО.
- 2) Відповідно до п. 17 Порядку проведення оцінювання повсякденного функціонування особи, направлення на оцінювання може відбуватися лікуючим лікарем або головою ВЛК. Першим етапом, на якому військовослужбовцю можуть видати направлення на ЕКОПФО, є саме ВЛК. Однак на практиці голови ВЛК не роблять цього, тому військові змушені звертатися до лікуючих лікарів.
- 3) Таке звернення також утруднене для іноземців: лікарі відмовляють у направленні на ЕКОПФО. Однією з причин є те, що дані про лікування іноземців відсутні в ЕСОЗ, тож лікар повинен відсканувати власноруч медичну документацію іноземця та долучити її до направлення.

Також під час формування направлення³⁷ потрібно зазначити дані документа, що посвідчує особу відповідно до Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». Такими документами є, зокрема, посвідка на тимчасове проживання або посвідка на тимчасове проживання. Станом на червень 2026 року більшість іноземців не мають відповідних документів.

Пошук лікаря, який зголоситься сформулювати направлення іноземця на ЕКОПФО, може зайняти тривалий час. Через це попереднього терміну легального перебування (до 10.05.2026) — а саме трьох місяців — могло вистачати лише на формування відповідного направлення. Зважаючи на вказане, іноземці найчастіше проходять ЕКОПФО заочно з подальшим отриманням результатів оцінювання на свою електронну пошту.

36 - Постанова КМУ від 15.11.2024 №1338 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2024-%D0%BF#Text>

37 - п. 20 Порядку проведення оцінювання повсякденного функціонування особи

5. Порядок отримання ОГД після ЕКОПФО

Право на отримання одноразової грошової допомоги у разі інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військово-вослужбовця³⁸, іноземці мають таке саме, як і українці. На них поширюється порядок призначення і виплати ОГД, визначений постановою КМУ №975 від 25.12.2013.

Порядок передбачає подання заяви та документів щодо призначення ОГД до військової частини у випадку, якщо особа продовжує сслужити, або ж до уповноваженого структурного підрозділу державного органу, на які покладаються функції щодо підготовки необхідних для призначення пенсії документів, якщо особа вже є звільненою з військової служби. У ЗСУ таким органом є ТЦК та СП, у НГУ – військові частини.

Подання заяви можливе як у паперовому, так і в електронному форматі у випадку підписання його кваліфікованим електронним підписом та направленням на електронну пошту ТЦК та СП або до ВЧ (якщо іноземець ще служить, або у разі звільнення зі служби в НГУ). Рекомендовано подавати заяву саме в паперовому форматі.

Її необхідно подати протягом 3 років з моменту встановлення групи інвалідності або відсотку втрати працездатності.

До заяви додаються копії:

- витягу з рішення ЕКОПФО або ж довідки до акту огляду МСЕК;
- постанови ВЛК, де зафіксовано причинний зв'язок захворювання, травми (поранення, контузії, каліцтва);
- довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва);
- документу, що посвідчує особу (паспортний документ іноземця разом із його нотаріально завіреним перекладом українською мовою);
- довідку про реєстрацію місця проживання (якщо вказані відомості відсутні у паспортному документі);
- військового квитка рядового, сержантського і старшинського складу (у випадку, якщо заява подається станом на момент проходження військової служби);
- довідки РНОКПП;
- довідки про реквізити банківського рахунку.
- З цією заявою може звернутися представник іноземця у разі наявності довіреності на такі повноваження, однак є ймовірність відмови у її прийнятті.
- ОГД можна отримати лише на рахунок, відкритий в українському банку. Кошти можна перерахувати на власний іноземний картковий рахунок.

38 - Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#n916>

Нормативно-правові акти, що регулюють загальні аспекти

57

РОЗДІЛ IV

Номер	Назва	Суть
Закон України від 25.03.1992 №2232-XII	«Про військовий обов'язок і військову службу»	Визначає загальні положення щодо підстав для звільнення
Закон України від 24.03.1999 № 548-XIV	«Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України»	Визначає порядок оформлення довідки про обставини травми
Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016	«Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства»	Визначає алгоритм дій ВЧ у випадку отримання постанови ВЛК у ЗСУ
Указ Президента України від 21.02.2024 № 84/2024	«Про Положення про проходження військової служби в Національній гвардії України іноземцями та особами без громадянства»	Визначає алгоритм дій ВЧ у випадку отримання постанови ВЛК у НГУ
Постанова КМУ від 23.08.2023 № 901	«Про затвердження Порядку здійснення в особливий період обміну медичними та іншими документами військовослужбовців між закладами охорони здоров'я державної та комунальної власності, державними установами Національної академії медичних наук, в яких військовослужбовці перебували (перебувають) на лікуванні, військовими частинами і територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки»	Визначає порядок обміну інформації між ЗОЗ та ВЧ за допомогою електронного документообігу
Постанова КМУ від 15.11.2024 № 1338	«Деякі питання запровадження оцінювання повсякденного функціонування особи»	Визначає порядок проведення ЕКОПФО задля встановлення групи інвалідності або відсотку втрати працездатності та визначення причини інвалідності (втрати працездатності)
Постанова КМУ від 07.12.2023 №1306	«Деякі питання забезпечення допоміжними засобами реабілітації»	Визначає порядок забезпечення ДЗР
Постанова КМУ від 05.04.2012 №321	«Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами реабілітації (технічними та іншими засобами реабілітації) осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані такі засоби, їх переліку»	Закріплює форму висновку ВЛК про необхідність забезпечення протезним виробом
Постанова КМУ від 04.06.2025 №637	«Деякі питання проведення прицільної медичної евакуації осіб із складових сектору безпеки і оборони, які отримали поранення, травми, захворювання у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України»	Визначає порядок проведення прицільної медичної евакуації
Постанова КМУ від 05.04.2022 №411	«Про забезпечення організації направлення осіб із складових сил оборони та сил безпеки, постраждалих у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на лікування за кордон»	Визначає порядок направлення військовослужбовців на лікування за кордон

Постанова КМУ від 07.03.2025 №270	«Деякі питання проведення військово-лікарської експертизи»	Визначає необхідність ВЛК МВС керуватися вимогами наказу МОУ №402 в частині Розкладу хвороб та висновків ВЛК щодо придатності до служби та причинного зв'язку
Наказ МОЗ України від 04.07.2007 № 370	«Про затвердження Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості»	Встановлює критерії для визначення тяжкості травми
Наказ МОЗ України від 05.04.2022 №574	«Про затвердження Критеріїв направлення громадян України для лікування за кордон на період дії воєнного стану та визначення закладів охорони здоров'я, які здійснюють координацію направлення громадян України для лікування за кордон на період дії воєнного стану»	Визначає підстави направлення військовослужбовців для направлення на лікування за кордон

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ

Номер	Назва	Суть
Наказ МОУ від 31.12.2024 № 879	«Про затвердження форм первинної облікової документації, що використовуються під час надання тактичної догоспітальної допомоги та медичної допомоги на догоспітальному етапі під час ведення воєнних (бойових) дій та підготовки сил безпеки і сил оборони до застосування за призначенням»	Визначає форму та порядок заповнення первинної медичної картки (форми №001/о)
Наказ ГШ ЗСУ від 09.07.2018 №258	«Про затвердження Керівництва з медичної евакуації в Збройних Силах України»	Визначає форму та порядок заповнення первинної медичної картки (форми №100)
Наказ МОУ від 14.08.2008 № 402	«Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України»	Визначає порядок направлення та проходження медичного огляду ВЛК
Наказ МОУ від 03.09.2024 №598	«Про затвердження Обсягів надання медичної допомоги на догоспітальному етапі, які надаються під час ведення воєнних (бойових) дій та підготовки сил безпеки і сил оборони до застосування за призначенням»	Визначає заходи, що можуть вживатися на догоспітальному етапі

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ

Номер	Назва	Суть
Наказ МВС від 03.04.2017 №285	«Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС»	Визначає порядок ВЛК

РОЗДІЛ V

ПОЛОН ТА ЗНИКНЕННЯ

1. Порядок сповіщення родин у разі зникнення безвісти/полону

.....

- У ЗСУ військова частина надсилає сповіщення до ТЦК та СП, через який іноземець був відібраний для військової служби. Якщо дані щодо такого ТЦК та СП відсутні, сповіщення надсилають до Київського міського ТЦК та СП
- далі військова частина також надсилає листи до ЦУ ЦВС ГШ ЗСУ, відділу координації з питань проходження військової служби іноземцями у ЗСУ Кадрового центру СВ ЗСУ, ГУВС ЗСУ, в якому вказується інформація про подію
- ГУВС ЗСУ направляє повідомлення до дипломатичного представництва країни іноземця в Україні, або ж, якщо таке дипломатичне представництво відсутнє, до Міністерства закордонних справ України
- Родичів іноземця сповіщають відповідні органи їхньої країни

У ЗСУ цей алгоритм є затвердженим, тож військові частини зобов'язані ним керуватися. Однак він заповільний та не завжди забезпечує належне сповіщення родичів іноземців.

В НГУ такий алгоритм відсутній, внаслідок чого військові частини самостійно визначають процес сповіщення.

Після отримання інформації про зникнення безвісти/полон військова частина звертається з листом до дипломатичного представництва країни іноземця в Україні або до Міністерства закордонних справ України, якщо дипломатичне представництво відсутнє в Україні. І водночас військові частини НГУ не оформлюють сповіщення до ТЦК та СП.

У ЗСУ та і у НГУ перший контакт військової частини з іноземцями відбувається лише після отримання інформації про їхнє сповіщення відповідно до процесу сповіщення.

Інформацію про осіб, яких необхідно сповіщати у випадку зникнення безвісти/полону іноземця, військова частина бере з даних, що надавав іноземець під час вступу у військо.

Інколи дипломатичні представництва відмовляються сповіщати родичів іноземця, тоді військова частина робить це самостійно.

Трапляються ситуації, коли першим джерелом, звідки родичі іноземця дізнаються про подію, є його побратими, які висвітлюють це у своїх соціальних мережах або безпосередньо повідомляють про подію родичам.

2. Алгоритм дій родини іноземця у випадку зникнення безвісти/ полону

.....

Шлях родичів іноземців формально мало відрізняється від шляху родин українців. На практиці виникає низка додаткових складнощів.

1. Звернутися до військової частини

Першоджерелом інформації про зникнення військового є військова частина. Після отримання сповіщення варто звернутись письмово до частини із [запитом](#) на отримання інформації про обставини зникнення/полону та отримання витягу з наказу про зникнення або полон іноземця.

Запит треба надіслати на адресу військової частини, де служив військовий. Якщо інформація про адресу відсутня у відкритому доступі, можна надіслати [запит](#) до:

- Міністерства оборони України, якщо військовий служив у ЗСУ, ДССТ – [Контакти | Міністерство оборони України](#)
- Головного управління Національної гвардії України, якщо служив у Національній гвардії України – [Контакти – Національна гвардія України](#)

2. Відкрити кримінальне провадження та набути статус потерпілого.

Військові частини зобов'язані повідомляти органи Національної поліції України про випадки зникнення безвісти для відкриття кримінального провадження. Інколи вони цього не роблять.

Через це рекомендуємо дізнатися у військової частини, чи надсилалося повідомлення до органів Національної поліції, та чи є в них інформація про відкрите кримінальне провадження.

Якщо ні, необхідно самостійно звернутися із заявою про вчинення кримінального правопорушення, де треба вказати ПІБ іноземця, інформацію, яка може ідентифікувати людину (наприклад, татування), а також відомі обставини зникнення безвісти. Таку заяву можна подати як безпосередньо до найближчого відділу поліції (перелік переглянути можете тут: [Мапа підрозділів](#)), або ж на електронну пошту info@police.gov.ua (якщо родина іноземця перебуває за кордоном).

Протягом 24 годин від подання заявнику повинні надати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, що підтверджує те, що дані внесені, а досудове розслідування у кримінальному провадженні розпочалося.

Щоб родичі іноземця мали більше повноважень у кримінальному провадженні (зокрема мали можливість ознайомитися із матеріалами справи або подавати клопотання), їм необхідно звернутися до слідчого із клопотанням про визнання потерпілими.

3. Здати зразки ДНК

Якщо хтось із родичів іноземця кривного споріднення перебуває на території України, їм варто звернутися до слідчого задля відібрання зразків ДНК.

Якщо ж всі родичі іноземця перебувають за кордоном, здати ДНК можливо і у такому разі, зокрема:

- через філії державного підприємства «Документ», адреси яких можна знайти [тут](#);

- звернувшись до Міжнародної комісії з питань зниклих осіб ([ICMP](#)).

Також можливий варіант ДНК-експертизи на території країни родичів іноземця та передання її результатів до слідчого через дипломатичне представництво України в країні родичів.

В деяких випадках можливий варіант передачі матеріалів, що можуть містити ДНК-профіль за допомогою дипломатичного представництва України в країні родичів іноземця, на основі яких буде зроблено експертизу за дорученням слідчого. Цей варіант може не мати позитивного результату, бо під час відбирання матеріалів доволі легко припуститися помилок, які унеможливлять експертизу.

4. Отримати витяг з Єдиного реєстру осіб зниклих безвісти за особливих обставин

Для отримання потрібно написати заяву українською мовою із запитом щодо отримання витягу та долучити до заяви копії документів, що підтверджують особу (паспорт) родича іноземця та документи, що підтверджують родинні зв'язки зі зниклим безвісти. Заяву необхідно надсилати на адресу pgmia@mvs.gov.ua.

5. Шляхи отримання інформації щодо статусу іноземця або щодо його пошуку

Національне інформаційне бюро

Цей орган створений і діє відповідно до Женевських конвенцій про поводження з військовополоненими та про захист цивільного населення під час війни. Для звернення потрібно зареєструватись на офіційному сайті [National Information Bureau](#) та подати заяву за формуляром. Також звернення можна направити на їхню електронну пошту info@nib.gov.ua

Уповноважений з питань осіб зниклих безвісти за особливих обставин

Офіційна електронна адреса bezvisty.info@mvs.gov.ua. Він збирає офіційну інформацію від державних органів України та повідомляє про вчинені дії щодо пошуку.

Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими

Родичі іноземців не мають можливості скористатися електронним кабінетом цього органу, їм необхідно звернутися із заявою про зникнення або полон, відповідно до формуляра на [сайті](#) Координаційного штабу. Заяву необхідно надіслати на адресу koord.sk3@agur.gov.ua.

Протягом трьох робочих днів з родичами іноземця сконтактують представники Координаційного штабу та повідомлять про вже зібрану інформацію, а також зможуть надати відповіді на питання щодо алгоритму дій.

Центральне агентство з розшуку Міжнародного Комітету Червоного Хреста

Звернутися можна, заповнивши [онлайн-форму](#) на сайті МКЧХ щодо зникнення безвісти іноземця для можливого повідомлення родини іноземця про його перебування в полоні. Саме цей орган має повноваження передати інформацію від держави-агресора та підтвердити полон.

Робоча група ООН з питань насильницьких або недобровільних зникнень

Робоча група допомагає дізнатися про долю або місце перебування військових. Вона отримує, розглядає та передає державам повідомлення про

насильницькі зникнення, подані родичами або правозахисними організаціями, з вимогою провести розслідування та пошуки і повідомити про результати. Вони не повертають з полону, але можуть дізнатися інформацію про стан здоров'я вашого рідного.

Подати звернення необхідно тут [Office of the High Commissioner for Human Rights – Submission of information to Special Procedures](#).

Об'єднаний центр при СБУ

Якщо у родичів є припущення, що іноземець перебуває в полоні, необхідно надіслати [повідомлення](#) до Об'єднаного центру з координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок агресії проти України.

3. Дії родини після отримання інформації про полон

.....

Якщо є неофіційна інформація (наприклад, з відкритих джерел отримане повідомлення, фото, відео третіх осіб), варто повідомити про це органи державної влади України для належної перевірки даних.

Родичів іноземця потрібно попередити про випадки шахрайства, коли за грошову винагороду їм обіцяють повернути рідного з полону. Якщо така ситуація виникне, треба повідомити про неї до Національної поліції України.

Якщо є інформація про можливий полон іноземця, необхідно:

1. Звернутися до Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими відповідно до алгоритму під час зникнення безвісти
2. Звернутися до Об'єднаного центру з координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок агресії проти України відповідно до алгоритму під час зникнення безвісти
3. Звернутися до Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ), заповнивши відповідну форму

Письмові звернення, надіслані до Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими та Об'єднаного центру з координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок агресії проти України мають бути чіткими та лаконічними. В них потрібно повідомити звідки отримано інформацію про полон та чим вона підтверджується.

Якщо було отримано фото або відео, на якому родичі впізнали зниклого іноземця, необхідно звернутися до слідчого із клопотанням українською мовою щодо прохання про здійснення портретної експертизи для встановлення особи на фото або відео. До клопотання треба додати фото/відео та фото іноземця за цивільного життя до служби для порівняння. Клопотання до слідчого можна подати, якщо хтось із родичів має статус потерпілого у вже відкритому кримінальному провадженні.

Після отримання клопотання слідчий зобов'язаний надати відповідь протягом 3 днів.

Якщо він відмовив у проведенні експертизи, надішліть звернення до:

- [Омбудсмана України, hotline@ombudsman.gov.ua](mailto:hotline@ombudsman.gov.ua)
- [Уповноваженого з питань зниклих безвісти, pgmia@mvs.gov.ua](mailto:pgmia@mvs.gov.ua)

Вимоги до фото та відео: обличчя має бути видно чітко, щоб можна було ідентифікувати особу на фото. Якщо у кадрі кілька людей, то треба чітко вказати, кого саме потрібно ідентифікувати (опишіть розташування у кадрі або деталі одягу).

Необхідно надати якісні нещодавні фото іноземця до зникнення. Ракурс має збігатися з ракурсом на фото/відео, що підтверджує перебування іноземця в полоні (наприклад, якщо перше фото зроблене в профіль, то знайдіть відповідне фото родича до зникнення).

Якщо портретна експертиза підтвердить особу зниклого, то висновок експерта стає підтвердженням перебування у полоні. Після експертизи необхідно отримати копію висновку та надіслати її до Національного інформаційного бюро на: info@nib.gov.ua. Це допоможе швидше встановити місцеперебування іноземця.

Доволі часто іноземців, які потрапляють до полону, отримують вирoki в російській федерації за найманство, що додатково ускладнює обмін.

4. Отримання грошового забезпечення протягом зникнення безвісти/ полону

Поки військовослужбовець вважається зниклим безвісти або перебуває в полоні, його родина [має право](#) отримувати частину його грошового забезпечення (зарплати)³⁹.

Якщо військовослужбовець заздалегідь склав особисте розпорядження (документ, в якому військовослужбовець визначає, кому він хотів би, щоб у випадку зникнення безвісти або полону нараховувалася його зарплата), то гроші виплачуються саме тим особам і в тих частках, які він визначив.

Якщо особисте розпорядження не було складено, то 50% грошового забезпечення розподіляється порівну між:

- чоловіком або дружиною;
- законними представниками малолітніх/неповнолітніх дітей (якщо немає рішення суду про стягнення аліментів на території України або іншої держави);
- дітьми з інвалідністю з дитинства (незалежно від віку);
- батьками військовослужбовця (якщо вони не позбавлені батьківських прав)

Якщо жодного з вищезазначених осіб немає, то 20% розподіляють між повнолітніми дітьми та рідними братами чи сестрами, законним представником яких є військовослужбовець.

39 - Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#n2>

Решта (50 %) зберігається на спеціальному рахунку військовослужбовця.

Родич іноземця має право відмовитись від виплати грошового забезпечення або просто не подавати заяву на виплату. Не допускається відмова від частки грошового забезпечення, яка належить малолітнім/неповнолітнім дітям військового.

Для отримання [виплат](#) необхідно⁴⁰:

1. Отримати податковий номер (РНОКПП), звернувшись до територіального органу Державної податкової служби в обласному центрі (перелік [тут](#));
2. Відкрити банківський рахунок в українському банку;
3. Зібрати пакет документів (кожен документ має бути апостильований або засвідчений українським консульством у вашій країні, та за необхідності, перекладений українською мовою):
 - Копія паспорта та довідка про зміну імені/прізвища (якщо була);
 - Копія документа про зареєстроване місце проживання;
 - Документи, що підтверджують родинний зв'язок із військовослужбовцем: свідоцтво про шлюб, свідоцтво про народження дітей або самого військовослужбовця (для батьків);
 - Свідоцтво про смерть члена сім'ї (якщо хтось із родини помер);
 - Документ про сімейний статус (якщо військовослужбовець не був одружений та/або не мав дітей);
 - Нотаріально завірена відмова (якщо хтось із родини хоче передати свою частку іншому);
 - Копія українського податкового номера військовослужбовця (РНОКПП);
 - Реквізити банківського рахунку у форматі IBAN (в українському банку).
4. Подати документи в Україні до військової частини:
 - Варіант А (пріоритетний): один із членів родини особисто приїжджає до України з довіреностями від інших членів родини, робить нотаріально завірений переклад усіх документів українською мовою, подає заяву та відкриває банківський рахунок. Довіреність має бути двомовною;
 - Варіант Б: родина надсилає повний пакет документів разом із довіреністю своєму представнику в Україні – родичу, адвокату або іншій довірній особі, яка виконує всі процедури замість них.

У виплатах можуть відмовити, якщо документи подані через представника, але його повноваження або самі документи оформлені неналежним чином. Процес отримання податкового номера, відкриття банківського рахунку та отримання всіх необхідних документів може бути доволі тривалим.

З практики: в деяких випадках військовим частинам доволі складно встановити всіх родичів іноземця, які мають право на грошове забезпечення, внаслідок чого під час консультування родичів варто наголошувати на необхідності надання правдивих та повноцінних відомостей про членів родини.

40 - Постанова КМУ від 30.11.2016 №884 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/884-2016-%D0%BF#Text>

Номер	Назва	Суть
Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII	«Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	Визначає можливість складення військовослужбовцем особистого розпорядження на випадок зникнення безвісти/полону та отримання родиною іноземця його грошового забезпечення, а також пільги для членів родини військовослужбовця, якого визнано зниклим безвісти
Закон України від 12.07.2018 № 2505-VIII	«Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»	Визначає можливість отримання родичами військовослужбовця отримання інформації про зниклого безвісти військовослужбовця
від 16.01.2003 № 435-IV	Цивільний кодекс України	Визначає можливість визнання особи зниклою безвісти/померлою
від 18.03.2004 № 1618-IV	Цивільний процесуальний кодекс України	Визначає порядок визнання особи зниклою безвісти/померлою
Указ Президента України від 10.06.2016 № 248/2016	«Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства»	Визначає можливість виведення військовослужбовця на період зникнення безвісти/полону в розпорядження
Постанова КМУ від 30.11.2016 № 884	«Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або зниклих безвісти»	Визначає порядок призначення та виплати грошового забезпечення родичам військовослужбовця на період зникнення безвісти/полону
Постанова КМУ від 06.12.2022 №1364	«Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»	Визначає порядок формування переліку територій, на яких ведуться бойові дії
Постанова КМУ від 28.05.1993 № 379	«Про посвідчення членів сімей військовослужбовців, які загинули (померли) чи пропали безвісти під час проходження військової служби»	Визначає порядок видачі членам родини зниклого безвісти військовослужбовця
Постанова КМУ від 15.03.2024 № 296	«Про затвердження Порядку проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення»	Визначає порядок постізоляційних та реінтеграційних заходів після звільнення з полону
Постанова КМУ від 20.01.2023 № 55	«Про затвердження Порядку оформлення довідок про перебування осіб у місцях несвободи внаслідок збройної агресії проти України або інтернування в нейтральних державах»	Визначає форму довідки №55 про перебування військового в полоні
Постанова КМУ від 15.11.2024 №1338	«Деякі питання запровадження оцінювання повсякденного функціонування особи»	Визначає порядок ЕКОПФО та встановлення групи інвалідності або відсотку втрати працездатності

Постанова КМУ від 25.12.2013 № 975	«Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві»	Визначає порядок отримання ОGD у випадку встановлення групи інвалідності або визначення відсотка втрати працездатності
Наказ Мінрозвитку від 28.02.2025 № 376	«Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»	Визначає перелік територій, на якій ведуться бойові дії

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ

Номер	Назва	Суть
Наказ МОУ від 15.09.2022 №280	«Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу в системі Міністерства оборони України»	Визначає процедуру обліку військового протягом зникнення безвісти/ перебування в полоні
Наказ МОУ від 07.06.2018 №260	«Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам»	Визначає загальний порядок нарахування грошового забезпечення протягом періоду зникнення безвісти/ перебування в полоні військовослужбовця
Наказ МОУ від 14.08.2008 №402	«Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України»	Визначає порядок ВЛК

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НГУ

Номер	Назва	Суть
Наказ МВС від 30.01.2017 №73	«Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу Національної гвардії України»	Визначає процедуру обліку військового протягом зникнення безвісти/ перебування в полоні
Наказ МВС від 15.03.2018 №200	«Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення та одноразової грошової допомоги при звільненні військовослужбовцям Національної гвардії України та іншим особам»	Визначає загальний порядок нарахування грошового забезпечення протягом періоду зникнення безвісти/ перебування в полоні військовослужбовця
Наказ МВС від 03.04.2017 №285	«Про затвердження Положення про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС»	Визначає порядок ВЛК

РОЗДІЛ VI

ЗАГИБЕЛЬ

1. Порядок сповіщення родичів іноземця у випадку загибелі

Алгоритми сповіщення для родичів іноземця у разі зникнення безвісти/полону та загибелі є аналогічними.

У ЗСУ військова частина готує сповіщення про загибель іноземця до ТЦК та СП, з якого він відбирався для проходження військової служби. У разі якщо відомості про такий ТЦК та СП відсутні, сповіщення надсилається до Київського міського ТЦК та СП.

Окрім цього, військова частина готує повідомлення для ЦУ ЦВС ГШ ЗСУ, відділу координації з питань проходження військової служби іноземцями у ЗСУ Кадрового центру СВ ЗСУ, ГУВС ЗСУ.

Саме ГУВС ЗСУ сповіщає дипломатичне представництво країни іноземця в Україні про подію. У разі відсутності такого представництва, ГУВС ЗСУ надсилає сповіщення до Міністерства закордонних справ України.

Родичів, відповідно до алгоритму, сповіщають представники органів державної влади їхньої країни.

Зважаючи, що цей алгоритм є доволі тривалим у часі, в деяких випадках військові частини самостійно повідомляють родичів для оперативного інформування та початку процесу поховання іноземця.

В НГУ наразі відсутній встановлений алгоритм сповіщення родин у випадку загибелі. Загалом частини дотримуються таких правил: військова частина самостійно повідомляє дипломатичне представництво країни іноземця в Україні про його загибель для подальшого сповіщення родини іноземця. Якщо представництво відсутнє в Україні, такий лист передається до Міністерства закордонних справ України.

Аналогічно до алгоритму сповіщення у разі зникнення безвісти/полону, інформація щодо осіб, які підлягають оповіщенню отримується з відомостей, які іноземець зазначав про своїх родичів під час вступу до війська.

2. Порядок поховання військовослужбовця-іноземця

Першими діями військової частини є евакуація тіла іноземця та доставлення його до найближчого моргу.

Там здійснюється його огляд слідчим органів Національної поліції України та судово-медична експертиза.

Для поховання військова частина отримує у прокурора відповідний дозвіл.

Для організації поховання та передачі особистих речей з родичами контактує військова частина.

Якщо тіло неможливо впізнати візуально, спочатку здійснюють молекулярно-генетичну експертизу (ДНК) для підтвердження особи загиблого. Саме тому важливо здати зразки ДНК на ранньому етапі.

За бажанням родичів іноземець може:

- бути похованим на території України, у місці та в час, узгоджений між родичами та військовою частиною;
- бути репатрійованим до країни громадянства (постійного проживання);
- бути кремованим на території України з транспортуванням праху для передачі родичам

Військова частина зазвичай веде неформальну комунікацію з родичами іноземця (в тому числі через месенджери). У виняткових випадках отримання інформації від родичів вимагається лише через дипломатичне представництво України в країні іноземця.

До того, як сім'я ухвалить рішення про поховання, репатріацію або кремацію, командир військової частини організовує транспортування тіла до патолого-анатомічної або судово-медичної установи.

Також ВЧ організовує тримання свідоцтва про смерть на підставі отриманої медичної документації.

Поховання на території України, репатріацію або кремацію організовує та оплачує військова частина. Поховання на території країни іноземця організовує та оплачує сім'я.

3 практики: В той час, як в ЗСУ мають чіткий алгоритм щодо поховання, репатріації, кремації іноземця та комунікації з їх родинами, у НГУ такий алгоритм відсутній, внаслідок чого військові частини зобов'язані брати ініціативу на себе.

2.1. Поховання на території України

Якщо родичі надали згоду на поховання на території України, військова частина узгоджує з ними місце, час та дату поховання з урахуванням їхнього бажання бути присутніми на похованні.

Процес передбачає церемонію прощання й поховання іноземного військовослужбовця або його праху з військовими почесностями, передбаченими для всіх військовослужбовців сил оборони України.

3 практики: Зазвичай, поховання для іноземців на території України організовує військова частина, як і для ЗСУ, так і для НГУ, попри обов'язок ТЦК та СП.

2.2. Репатріація

Військова частина укладає договір із ритуальною організацією для репатріації тіла. На ритуальну організацію покладають обов'язок оформлення документів, безпосередньо його перевезення, а також передачу особистих речей родичам.

Однак саме родина має організувати приймання тіла у своїй країні, уклавши договір із місцевою ритуальною організацією. Українська сторона не здійснює церемонію прощання.

Деякі військові частини організовують процесію прощання на території України до репатріації тіла іноземця.

2.3. Кремація

У цьому разі родичі мають передати військовій частині згоду на кремацію через дипломатичне представництво України в країні іноземця. Урну з прахом доставляють родичам іноземця.

3. Оформлення статусу родини загиблого ветерана та соціальна підтримка

Родичам іноземця у випадку його загибелі можна оформити статус члена сім'ї загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України. Цей статус дає родині загиблого іноземця право на державні пільги від України. Для його оформлення необхідно отримати постанову ВЛК про те, що загибель або поранення пов'язані з виконанням військових обов'язків.

Ініціювати ВЛК [МОЖЛИВО](#) трьома способами:

- родина надсилає заяву через ТЦК та СП до ВЛК;
- командир військової частини, де служив загиблий, здійснює таке направлення самостійно;
- представник родини в Україні подає заяву від їхнього імені за нотаріально завіреною довіреністю до ВЛК.

До заяви необхідно додати документи, які мають бути апостильовані або засвідчені українським консульством і перекладені українською мовою (проте більшість документів отримується безпосередньо у військовій частині, де служив загиблий, і не потребує додаткових затверджень):

- Довідка про проходження військової служби або копія військового квитка;
- Довідка про безпосередню участь у бойових діях на захист України;
- Медичні документи, що підтверджують поранення, контузію, каліцтво або захворювання;
- Довідка про обставини поранення або травми;

- Копія акта розслідування нещасного випадку або загибелі (якщо таке розслідування проводилося);
- Документи про обставини загибелі – наказ командира про загибель, офіційне сповіщення про загибель, постанова про закриття кримінального провадження (якщо є);
- Копія лікарського свідоцтва про смерть;
- Копія свідоцтва про смерть.

Порада: Звернутися до військової частини варто якомога раніше – більшість необхідних документів видає саме вона. Якщо родина не може приїхати до України, всі ці кроки може виконати довірена особа або адвокат в Україні.

[Статус члена сім'ї загиблого захисника України](#) дає родині загиблого іноземця право на пільги на території України, передбачені українським законодавством для сімей загиблих військовослужбовців⁴¹.

Цей статус можуть отримати:

- Батьки загиблого;
- Чоловік або дружина, які не одружилися вдруге (незалежно від того, отримують вони пенсію чи ні);
- Діти, які ніколи не мали власної сім'ї;
- Діти, які отримали інвалідність до досягнення повноліття;
- Діти, обоє батьків яких загинули або зникли безвісти;
- Утриманці загиблого, яким у зв'язку з його загибеллю виплачується пенсія (за наявності посвідки на проживання в Україні).

Для оформлення статусу необхідно звернутися до структурного підрозділу з питань ветеранської політики місцевої державної адміністрації (міської, районної). Заяву можна подати як особисто, так і в електронному вигляді.

Для оформлення статусу необхідно надати такий пакет документів:

- Свідоцтво про смерть або рішення суду про визнання безвісти зниклого померлим;
- Довідка про безпосередню участь загиблого у захисті України (переглянути шаблон можна [тут](#));
- Постанову ВЛК про зв'язок поранення або травми із загибеллю.

Рішення про надання статусу ухвалюють протягом одного місяця з дати подання документів.

Після отримання статусу члена сім'ї загиблого захисника України члени родини загиблого іноземця [мають право](#) на низку державних пільг, в тому числі медичних, житлових та комунальних, у сфері праці та соціального захисту, освітніх та інших.

Такими пільгами є

- 50% знижка на оплату житла (в межах встановлених норм площі);
- 50% знижка на комунальні послуги – газ, електроенергія тощо;
- Право використовувати щорічну відпустку у зручний для вас час;

41 - Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

- Додаткова відпустка без збереження зарплати до 2 тижнів на рік;
- Переважне право залишитися на роботі при скороченні штату;
- Вступ до державних університетів та коледжів поза конкурсом на спеціальності, що фінансуються з державного бюджету та інші.

Для реалізації вказаних пільг родичу іноземця необхідно перебувати на законних підставах на території України (отримати посвідку на тимчасове проживання або на постійне проживання), а також в деяких випадках мати зареєстроване місце проживання.

4. Отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі

У разі загибелі іноземця під час бойових дій його родина має право на одноразову грошову допомогу в розмірі 15 000 000 гривень⁴². Сума розподіляється порівну між усіма отримувачами.

Право на отримання такої виплати мають:

- Діти загиблого – у тому числі усиновлені, зачаті за його життя та народжені після смерті;
- Вдова або вдівець;
- Батьки (якщо вони не були позбавлені батьківських прав);
- Онук – якщо їхні батьки померли до загибелі військовослужбовця;
- Партнер, з яким загиблий проживав спільно без офіційного шлюбу, за умови підтвердження факту рішенням суду.

Виплата не надається:

- Громадянам Росії або Білорусі, а також особам, що постійно проживають на території цих країн;
- Особам, засудженим за державну зраду або співпрацю з державою-агресором.

Для отримання виплат родичам необхідно:

1. Отримати РНОКПП, звернувшись до територіального органу Державної податкової служби (їх перелік [тут](#));
2. Відкрити банківський рахунок в українському банку;
3. Зібрати пакет документів (кожен документ має бути апостильований або засвідчений українським консульством у країні родичів, та за необхідності перекладений українською мовою).

Документи, які потрібно зібрати для отримання грошової допомоги⁴³:

- Свідоцтво про смерть військовослужбовця;
- Постанову ВЛК про причинний зв'язок смерті з військовою службою;

42 - Постанова КМУ від 28.02.2022 №168 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>

43 - Постанова КМУ від 25.12.2013 №975 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text>

- Довідка про обставини поранення або загибелі;
- Копія паспорта, в разі наявності – довідку про зміну імені/прізвища ;
- Копія документа про зареєстроване місце проживання;
- Документи, що підтверджують родинний зв'язок: свідоцтво про шлюб, свідоцтво про народження дітей або самого загиблого (для батьків);
- Свідоцтво про смерть члена родини (якщо хтось із родини помер);
- Документ про сімейний статус (якщо загиблий не був одружений та/або не мав дітей);
- Нотаріально завірена відмова (якщо хтось із родини хоче передати свою частку іншому);
- Копія українського податкового номера загиблого (РНОКПП);
- Реквізити банківського рахунку у форматі IBAN (в українському банку).

4. Подати документи на території України.

Для подання документів є декілька варіантів, а саме:

- Варіант А (пріоритетний): один із членів родини особисто приїжджає до України з довіреностями від інших, робить нотаріально завірений переклад усіх документів українською мовою, подає заяву та відкриває банківський рахунок;
- Варіант Б родина надсилає повний пакет документів разом із довіреністю своєму представнику в Україні – родичу, адвокату або іншій довірчій особі, яка виконує всі процедури замість них.

З практики, представнику іноді можуть відмовити у прийнятті документів. Процес отримання податкового номера, відкриття банківського рахунку та отримання всіх необхідних документів може бути доволі тривалим.

Для оформлення виплати, залежно від місця проходження служби, варто звертатися:

- ЗСУ – до ТЦК та СП;
- НГУ – до військової частини, де служив загиблий, або до фінансово-економічного управління Головного управління НГУ (якщо зв'язатися з частиною неможливо).

Номер	Назва	Суть
Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII	«Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	Визначає можливість складення військовослужбовцем особистого розпорядження на загибелі, а також отримання ОГД членами родини військовослужбовця у разі його загибелі
Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII	«Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	Визначає можливість отримання родичами іноземця статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України
Постанова КМУ від 23.09.2015 №740	«Про затвердження Порядку надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України»	Визначає порядок надання родичам іноземця статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України
Постанова КМУ від 12.05.1994 № 302	«Про порядок виготовлення та видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів»	Визначає порядок видачі посвідчення члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України
Постанова КМУ від 28.02.2022 №168	«Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану»	Визначає розмір ОГД у випадку загибелі військовослужбовця під час дії воєнного стану
Постанова КМУ від 25.12.2013 №975	«Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві»	Визначає порядок призначення ОГД у випадку загибелі військовослужбовця
Постанова КМУ від 16.01.2024 №37	«Про затвердження Порядку виплати грошової компенсації за невикористані дні відпусток військовослужбовців та поліцейських у разі їх загибелі (смерті)»	Визначає порядок розрахунку грошової компенсації за невикористану військовослужбовцем відпустку його родичам

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність ЗСУ, ДССТ

Номер	Назва	Суть
Наказ МОУ від 25.01.2023 № 45	«Про затвердження Порядку і умов призначення та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців Збройних Сил України в період дії воєнного стану»	Визначає порядок отримання ОGD у випадку загибелі військовослужбовця
Наказ МОУ від 15.09.2022 № 280	«Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу в системі Міністерства оборони України»	Визначає порядок обліку та виключення військовослужбовця зі списків особового складу ВЧ
Наказ МОУ від 05.06.2001 № 185	«Про додаткові заходи щодо організації поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби»	Визначає процес поховання військовослужбовців на території України

Нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НГУ

Номер	Назва	Суть
Наказ МВС від 09.08.2022 №484	«Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги, установлені пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» в Національній гвардії України»	Визначає порядок отримання ОGD у випадку загибелі військовослужбовця
Наказ МВС від 30.01.2017 №73	«Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу Національної гвардії України»	Визначає порядок обліку та виключення військовослужбовця зі списків особового складу ВЧ

РОЗДІЛ VII

ЛЕГАЛЬНЕ ПЕРЕБУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

1. Загальна інформація

.....

Іноземці можуть законно [перебувати](#) на території України:

- до 90 днів протягом 180 днів з моменту в'їзду на територію України, у випадку якщо між Україною та країною іноземця укладено угоду про безвізовий режим;
- протягом періоду, зазначеного у візі;
- за наявності посвідки протягом періоду проходження військової служби, та 6 місяців після звільнення з військової служби, окрім певних випадків.
- після отримання посвідки на тимчасове проживання на період дії такої посвідки;
- на підставі посвідки на постійне проживання, процедура отримання якої передбачає попереднє отримання дозволу на імміграцію;
- після прийняття до громадянства України.

2. В'їзд та виїзд з території України

2.1. Необхідні документи

.....

Якщо між Україною та країною іноземця укладена угода про безвізовий режим (приблизний перелік країн можна переглянути [тут](#)), для перетину державного кордону України необхідно мати чинний паспортний документ. У такому разі, іноземцю дозволяється легально перебувати на території України до 90 днів протягом 180 днів.

За цей період іноземець може пройти процедуру добору до українського війська та здійснити інші необхідні дії.

В іншому разі потрібно отримання [української візи](#).

Проблемне питання: В деяких випадках, попри наявність угоди про безвізовий режим, або у разі отримання української візи, прибуття іноземців до України є ускладненим, тому, що за маршрутом прибуття від них може вимагатися віза до інших країн.

З практики: у виняткових випадках деякі військові частини сприяють нелегальному перетину державного кордону іноземців для подальшого залучення їх до військової служби.

Протягом служби для перетину кордону іноземцю необхідно мати з собою:

- паспортний документ;
- посвідку на тимчасове проживання.
- військово-обліковий документ, тобто військовий квиток, пластикові ID чи електронне посвідчення (ЗСУ) або службове посвідчення (НГУ).

2.2. Порядок отримання візи

Існують [декілька типів віз](#), а саме:

- Віза типу С – короткострокова, для тимчасового перебування;
- Віза типу D – довгострокова, для тривалого перебування (її оформлення є необхідним якщо ви бажаєте оформити посвідку на тимчасове проживання).

Для отримання візи необхідно звернутися до посольства/консульства України/консульського департаменту Міністерства закордонних справ України. Подавати документи можна не раніше ніж за 3 місяці до запланованого в'їзду.

Для оформлення візи потрібен такий базовий [пакет](#) документів, який доповнюється, залежно від підстав оформлення візи:

- Паспорт – має бути чинним щонайменше 3 місяці після запланованої дати виїзду з України, містити мінімум дві чисті сторінки та бути виданим не більше 10 років тому;
- Заповнена та підписана візова анкета. Формуляр [тут](#);
- Одна кольорова фотографія розміром 35×45 мм;
- Поліс медичного страхування з покриттям не менше 30 000 євро;
- Підтвердження фінансової спроможності на весь період перебування;
- Квитанція про сплату консульського збору.

Залежно від підстави треба буде додати: запрошення державного органу, державної установи, державного підприємства, державної організації (для візи типу С) або копія рішення про надання дозволу на імміграцію, виданого ДМС (для візи типу D).

[Відмова у наданні візи можлива, якщо іноземець:](#)

- становить загрозу національній безпеці або громадському порядку України;
- перебуває в базі даних осіб, яким заборонено в'їзд до України;
- подав недійсний або чужий паспорт;
- надав неправдиві відомості або підроблені документи;
- не має медичної страховки;
- не має достатнього фінансового забезпечення;
- не може підтвердити мету візиту;
- не може довести намір покинути Україну до закінчення дії візи;
- відмовився надати біометричні дані.

2.3. Обмеження щодо в'їзду та виїзду

Обмеження щодо в'їзду іноземців на територію України відбуваються через оголошення заборони в'їзду в Україну.

Обставини заборони:

- в інтересах забезпечення національної безпеки України;
- якщо це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України та інших осіб, які проживають в Україні;
- якщо іноземець подав про себе неправдиві відомості або підроблені документи;
- якщо паспортний документ іноземця, віза підроблені, зіпсовані чи не відповідають установленому зразку або належать іншій особі;
- якщо під час попереднього перебування на території України не виконав рішення про адміністративне стягнення або мають інші не виконані майнові зобов'язання.

3 практики: у деяких випадках під час перетину державного кордону щодо наявності обставин, які унеможливають перетин, відповідні посадові особи повідомляють усно, внаслідок чого рішення про заборону в'їзду не ухвалюється. Це дозволяє усунути озвучені недоліки та здійснити повторну спробу перетину кордону.

Щодо виїзду, то якщо іноземець на законних підставах перебуває на території України, він має право вільно покинути країну в будь-який момент.

У виняткових випадках іноземцю можуть обмежити таке право. Так, іноземець не має можливості покинути територію України, якщо:

- оголошено підозру у скоєнні злочину або справа розглядається судом – заборона діє до завершення кримінального провадження (наприклад, СЗЧ);
- засуджено за вчинення кримінального правопорушення – до відбування покарання або звільнення від нього;
- виїзд суперечить інтересам національної безпеки України – до усунення відповідних обставин;
- є борги перед фізичними або юридичними особами в Україні: суд може тимчасово заблокувати виїзд до їхнього погашення.

3 практики: інколи іноземцям можуть відмовляти у виїзді за кордон, у разі якщо буде встановлено, що він є військовослужбовцем, є СЗЧ.

3. Легальне перебування під час військової служби

Протягом військової служби іноземці вважаються такими, що на законних підставах перебувають на території України. З 10 травня 2026 року для підтвердження легального перебування за цією підставою іноземцю необхідно отримати посвідку на тимчасове проживання.

Зверніть увагу! Для військовослужбовців-іноземців, що станом до 10 травня 2026 вже були на військовій службі, отримати посвідку на тимчасове проживання необхідно до 11 листопада 2026 року. До цього моменту легальне перебування на території України підтверджується військово-обліковим документом, тобто військовим квиток, електронним ID чи військовою ідентифікаційною картою (ЗСУ) або службовим посвідченням (НГУ).

Вже після звільнення з військової служби, іноземці мають право легально перебувати на території України протягом 6 місяців з моменту звільнення.

При цьому, таке право не надається тим іноземцям, яких було звільнено з військової служби:

- внаслідок набрання законної сили обвинувальним вироком, яким призначено покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі (п.п. «в» п. 3 ч. 5 ст. 26);
- у зв'язку з непроходження випробування (п.п. «и» п. 3 ч. 5 ст. 26);
- через службову невідповідність (п.п. «і» п. 3 ч. 5 ст. 26);
- у зв'язку з відмовою від проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа (п.п. «ї» п. 3 ч. 5 ст. 26);
- через службову невідповідність (п.п. «к» п. 3 ч. 5 ст. 26).

У разі звільнення за однією з цих обставин іноземець повинен покинути територію України.

4. Отримання посвідки на тимчасове проживання

.....

Документи для отримання посвідки треба подати до:

- Територіального органу Державної міграційної служби України (ДМС). Перелік зазначений [тут](#).
- Альтернативно можна звернутися до центру надання адміністративних послуг або державного підприємства «Документ», але лише якщо вони мають відповідне технічне обладнання. Тому в пріоритеті звернення – ДМС.

Для отримання посвідки на підставі проходження військової служби потрібно підготувати наступні документи:

- Оригінал та копія чинного паспорта;
- Нотаріально завірений переклад паспорта українською мовою;
- Військово-обліковий документ, тобто військовий квиток, пластикові ID чи електронні посвідчення (ЗСУ) або службове посвідчення (НГУ);
- Контракт про проходження військової служби;
- Зобов'язання військової частини, з якою укладено контракт про проходження військової служби, повідомити центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законо-

давством категорій мігрантів, про дострокове припинення (розірвання) такого контракту;

- Квитанції про сплату адміністративного збору (загалом – 1140 грн), а саме митний збір у розмірі 34 грн, вартість адміністративної послуги у розмірі 452 грн та вартість бланка у розмірі 654 грн.

Проблемне питання: військовослужбовцям ЗСУ, в тому числі іноземцям, замість військового квитка почали видавати довідку щодо військовослужбовця, що згідно із законодавством не прирівняна до військово-облікового документа внаслідок чого надати військовий квиток для отримання посвідки наразі неможливо.

Зверніть увагу! Обов'язковою умовою для отримання посвідки на тимчасове проживання є легальне перебування іноземця на території України.

Після подання іноземцем заяви про отримання посвідки на тимчасове проживання ДМС зобов'язана здійснити перевірку місця проживання, вказаного іноземцем. Однак така перевірка не здійснюється щодо тих іноземців, які служать.

Якщо іноземець хоче оформити посвідку на інших підставах, перелік документів, які необхідно надати, є різним, та може вимагати, наприклад, додаткового медичного страхування.

Для іноземців, які в період дії воєнного стану надавали стрілецьку, тактичну, медичну, радіотехнічну, вибухотехнічну та іншу допомогу військовим формуванням, перебуваючи безпосередньо в районах ведення бойових дій не менше 6 місяців, надається право для отримання посвідки на тимчасове проживання. Для цього необхідно звернутися із заявою до ДМС, а також до МОУ або МВС щодо оформлення подання, яке б підтверджувало вищевказані обставини. Однак зараз отримання посвідки за вказаною обставиною фактично неможливе.

Протягом військової служби родини іноземців, а саме їхні партнер та неповнолітні діти мають право на легальне перебування в Україні. Для цього їм необхідно оформити посвідку на тимчасове проживання, звернувшись із відповідною заявою до територіального органу Державної міграційної служби. До заяви необхідно додати такі документи:

- паспорт (із копіями та нотаріально завіреним перекладом)
- свідоцтво про шлюб або документи про народження дітей
- дійсний медичний страховий поліс із сумою покриття не менше 30 тисяч євро
- документи, що підтверджують службу іноземця та його легальне перебування: копія контракту, службове посвідчення, посвідка (якщо іноземець її вже отримав) та за потреби – довідка про проходження служби
- квитанції про сплату державного мита (34 грн), адміністративної послуги (452 грн) та вартості бланка (654 грн).

Для уникнення непорозумінь, а також неправомірних відмов цю заяву варто подавати разом із рідними.

5. Отримання посвідки на постійне проживання

Отримання посвідки на постійне проживання охоплює декілька процесів, а саме отримання дозволу на імміграцію та подальше отримання посвідки.

Зверніть увагу! Отримання дозволу на імміграцію не означає легальність перебування на території України, а лише надає право на отримання документів, що надають таке право.

5.1. Отримання дозволу на імміграцію

Отримання дозволу на імміграцію можливе за однією з обставин:

- військова служба за контрактом понад 3 роки у мирний період або понад 1 рік у період дії воєнного стану;
- визнання за результатами проходження ВЛК непридатним до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час виконання обов'язків військової служби

Для отримання дозволу на імміграцію необхідно звернутися до територіального органу ДМС України з таким пакетом документів:

- Оригінал та нотаріально завірених копій чинного паспорта (якщо країна походження іноземця вчинила щодо України акт збройної агресії, такий іноземець може подати паспорт, термін дії якого закінчився);
- Нотаріально завірений переклад паспорта українською мовою;
- Документ, що підтверджує законність перебування в Україні (наприклад, посвідка на тимчасове проживання) (для іноземців-військовослужбовців такими документами є контракт про проходження військової служби, військово-обліковий документ та витяг з наказу про звільнення (якщо іноземець звільнений з військової служби));
- Три фотографії розміром 3,5 × 4,5 см;
- Документ про місце проживання в Україні (якщо іноземець служить, йому варто долучити довідку про проходження військової служби (форма 5), якщо ж він звільнений, то або документи на власне житло на території України, або нотаріальну згоду власника житла на реєстрацію місця проживання іноземця та його проживання у такому житлі)

Зверніть увагу! З 10.05.2026 з'являється право надавати інформацію про місце проживання без її документального підтвердження.

- Дані про склад сім'ї та копія свідоцтва про шлюб (якщо одружені) (якщо документи складені іноземною мовою, то необхідний нотаріально завірений переклад українською мовою);
- Довідка про місце проживання з країни походження іноземця;
- Квитанція про сплату адміністративного збору у розмірі 1664 грн.

Військовослужбовці, яких визнано непридатним внаслідок поранення, травми, контузії або каліцтва, отриманих під час виконання бойових завдань, мають долучити постанову ВЛК про непридатність із підтвердженням зв'язку між захворюванням, пораненням (травмою, контузією, каліцтвом) та службою.

У випадку звернення за іншими підставами може вимагатися інший перелік документів, до якого в тому числі буде входити медична довідка про відсутність хронічного алкоголізму, наркоманії, токсикоманії та небезпечних інфекційних захворювань та довідка про відсутність судимості з країни іноземця – видається або компетентним органом держави іноземця, або її посольством чи консульством в Україні.

Загальний термін розгляду заяви на отримання дозволу на імміграцію – до 6 місяців з моменту звернення.

Про результати розгляду ДМС сповіщає іноземця, після чого, для отримання дозволу на імміграцію, необхідно звернутися до територіального органу ДМС, до якого іноземець подавав документи.

Стан розгляду можна відстежувати на сайті ДМС у сервісі [«Перевірка стану оформлення документів»](#). Коли з'явиться статус «Прийнято рішення про надання дозволу», можна отримувати готовий документ.

Для родин, а саме партнера та неповнолітніх дітей іноземця, отримання дозволу на імміграцію можливе лише у випадку:

- якщо вони безперервно проживали на території України протягом 5 років на підставі посвідки на тимчасове проживання

Для отримання посвідки за цією підставою, окрім вищевказаних документів потрібно подати документи, що підтверджують факт безперервного проживання особи на території України протягом останніх п'яти років на підставі посвідки на тимчасове проживання та документ про те, що особа не є хворою на хронічний алкоголізм, токсикоманію, наркоманію або певні інфекційні захворювання

- якщо іноземець загинув під час проходження військової служби.

За цією підставою варто подати додатково оригінали (повертаються заявнику) та копії документів, що підтверджують родинні (сімейні) стосунки з військовослужбовцем на день його загибелі (смерті), документи, що підтверджують факт військової служби, а також документи, що підтверджують факт загибелі (смерті) військовослужбовця.

5.2. Посвідка на постійне проживання

Лише після отримання дозволу на імміграцію іноземець може подати документи для отримання посвідки на постійне проживання. Саме на підставі вказаного документу іноземець має право проживати на території України протягом невизначеного терміну.

Так, для отримання посвідки на постійне проживання іноземцю необхідно звернутися до територіального органу ДМС, попередньо підготувавши:

- Оригінал та копію чинного закордонного паспорта;
- Нотаріально завірений переклад паспорта українською мовою;

- Копію рішення про надання дозволу на імміграцію;
- Квитанцію про сплату адміністративного збору;
- Копію реєстраційного номера облікової картки платника податків (РНОКПП).

ДМС перевіряє місце проживання іноземця, зазначене ним у заяві. Щодо іноземців, які перебувають на військовій службі, а також у разі, коли адреса місця проживання, зазначена іноземцем у заяві-анкеті про оформлення посвідки, збігається з адресою, зазначеною в заяві-анкеті про надання дозволу на імміграцію, перевірка не проводиться.

Термін видачі посвідки становить 15 днів після подання документів, а перевірити статус можна на сайті ДМС у сервісі [«Перевірка стану оформлення документів»](#).

Посвідка на постійне проживання видається на 10 років. Він є технічним, оскільки посвідка повинна замінюватися кожні 10 років. Щоб це зробити, іноземцю необхідно звернутися не пізніше ніж за 15 днів до закінчення терміну дії посвідки з тим самим пакетом документів. Право на постійне проживання при цьому не втрачається.

Для оформлення посвідки у зв'язку із втратою або викраденням, обміну посвідки іноземці можуть подавати паспортний документ строк дії якого закінчився, або він підлягає обміну, якщо особа зобов'язана звернутися до органів державної влади країни громадянської належності або країни попереднього постійного проживання, якщо така країна вчинила акт збройної агресії проти України або не визнає територіальну цілісність та суверенітет України, або відмовляється визнавати протиправність посягань на територіальну цілісність та суверенітет України, зокрема голосувала проти Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Про територіальну цілісність України» від 27 березня 2014 р. № 68/262.

6. Продовження терміну легального перебування

.....

За певних обставин, визначеного терміну легального перебування може бути недостатньо, внаслідок чого дозволяється офіційно його продовжити.

Обставина, яка не надає можливості іноземцю вчасно покинути території України, повинна бути поважною. Серед таких обставин можуть бути:

- лікування або пологи;
- догляд за хворим членом сім'ї;
- надзвичайні обставини, що унеможливають виїзд;
- оформлення спадщини;
- наявність підстав для отримання дозволу на імміграцію або тимчасової посвідки;
- інші обставини, через які іноземець не має можливості виїхати.

Для продовження терміну перебування, іноземцю необхідно звернутися до ДМС за місцем проживання, попередньо підготувавши пакет документів, а саме:

- Документи, що підтверджують причину залишитися (наприклад, медична довідка, документи про спадщину тощо);
- Оригінал та копії сторінок паспорта з особистими даними, нотаріально завірений переклад українською мовою. Для іноземців, які тільки бажають долучитися до війська, або звільнені з військової служби, та є громадянами країни, яка вчинила акт збройної агресії проти України або не визнає територіальну цілісність та суверенітет України, або відмовляється визнавати протиправність посягань на територіальну цілісність та суверенітет України, зокрема голосувала проти Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Про територіальну цілісність України» від 27 березня 2014 р. № 68/262, надається можливість подання паспорта, строк дії якого закінчився або який підлягає обміну ;
- Паспорт сторони, яка приймає, тобто особи або організації, у якої іноземець проживає в Україні;
- Підтвердження фінансової спроможності. Це може бути готівка або банківська картка з випискою про наявність коштів;
- Квитанція про сплату адміністративного збору, а саме адміністративний збір у розмірі 332,80 грн та митний збір – 17 грн.

Рішення щодо продовження терміну перебування ухвалюється протягом 3 робочих днів

3 практики: якщо термін легального перебування вже порушений, для його поновлення іноземці спеціально отримують рішення про примусове повернення, бо вказаний механізм надає можливість перебувати на території України ще 30 днів.

7. Прийняття до громадянства України

Іноземці, у випадку дотримання певних вимог, мають право бути прийнятими до громадянства України.

Такими вимогами є:

- Визнавати Конституцію та закони України;
- Скласти іспити з основ Конституції, історії та української мови протягом 2 років з моменту прийняття до громадянства (реєстрація на іспити – [за посиланням](#));
- Мати законні джерела доходу;
- Безперервно проживати в Україні на законних підставах протягом певного терміну, а саме 5 років;
- Мати дозвіл на імміграцію.

При цьому, для іноземців, що проходять/проходили військову службу, вказані вимоги є спрощеними.

Так, термін щодо проживання на території України є меншим для іноземців, що безперервно проходять військову службу у мирний час протягом 3 років, або ж протягом 1 року під час дії воєнного стану.

При цьому, для іноземців, що були звільнені з військової служби за станом здоров'я (п.п. «б» п. 1-3 ч. 5 ст. 26), термін щодо проживання не застосовується взагалі.

Окрім цього, на вищевказаних осіб не розповсюджуються вимоги щодо необхідності підтвердження наявності законних джерел доходу, а також попереднє отримання дозволу на імміграцію.

Для родин іноземців діють загальні вимоги.

Зазвичай для отримання українського громадянства потрібно офіційно відмовитися від попереднього. Однак для низки категорій достатньо подати декларацію про відмову від іноземного громадянства та визнання себе лише громадянином України – простіший і більш доступний варіант. Це стосується:

- Чинних та колишніх військовослужбовців ЗСУ або НГУ, у тому числі нагороджених державними нагородами України, а також їхніх подружжя, дітей та батьків;
- Членів сімей військовослужбовців, які загинули під час виконання бойових завдань;
- Біженців та осіб, яким надано притулок в Україні;
- Осіб, що зазнали політичних переслідувань у країні-агресорі;
- Осіб, що мають визначні заслуги перед Україною або становлять державний інтерес для неї, а також їхніх подружжя і дітей.

Для подання заяви про прийняття до громадянства:

1. Необхідно особисто [звернутися](#) до територіального органу ДМС, адреси яких можна знайти [тут](#);
2. Сформувані пакет документів:
 - 3 фотографії розміром 35 × 45 мм;
 - Декларація про відмову від іноземного громадянства та визнання себе лише громадянином України (крім осіб, які взяли зобов'язання припинити іноземне громадянство) або декларація про відсутність іноземного громадянства (для осіб без громадянства);
 - Контракт про проходження військової служби, військово-обліковий документ та довідка з місця служби;
 - Документ, що підтверджує безперервне законне проживання в Україні протягом необхідного терміну (копія військового квитка та паспорта);
 - Зобов'язання про складання іспитів з основ Конституції України, історії України та визначення рівня володіння державною мовою. В такому випадку вони повинні протягом двох років скласти відповідні іспити.

ДМС перевіряє документи, справа передається до Комісії при Президенті. Після підписання Указу про прийняття, іноземець отримує паспорт громадянина України.

8. Депортація (примусове повернення та примусове видворення) та екстрадиція

8.1. Примусове повернення

Примусове повернення може бути застосоване, якщо дії іноземця порушують законодавство України з прикордонних питань про правовий статус іноземців та осіб без громадянства або суперечать інтересам забезпечення національної безпеки України чи охорони громадського порядку, або якщо це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України за рішенням ДМС, СБУ або ДПСУ.

Термін, протягом якого іноземець самостійно зобов'язаний залишити Україну, не перевищує 30 днів від моменту ухвалення такого рішення, про що вказується в самому рішенні.

Рішення про примусове повернення може бути оскаржене в суді в порядку адміністративного судочинства.

Також суд може заборонити подальший в'їзд на територію України на 3 роки, що обирається від моменту прийняття такого рішення.

Один із примірників рішення про примусове повернення обов'язково надають іноземцю.

Якщо є рішення про примусове повернення іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах, то їм у паспортному документі проставляють відмітку про скасування візи, вилучають документи, що підтверджують законні підстави перебування в Україні, та скорочують тимчасового перебування на території України, скасовують посвідку на тимчасове проживання або дозвіл на імміграцію й посвідку на постійне проживання в Україні.

8.2. Примусове видворення

Якщо іноземець не виконав вимог [рішення про примусове повернення](#)⁴⁴, його примусово видворяють. Примусове видворення також може застосовуватися у випадку, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що іноземець буде ухилятися від виконання рішення про примусове повернення.

Примусове видворення застосовується на підставі рішення ДМС, СБУ або ДПСУ.

У випадку примусового видворення йому також забороняють в'їзд на територію України на 5 років, що обчислюється від дня прийняття рішення. Якщо іноземець вже має заборону на в'їзд, новий строк додається до поточного.

У випадку примусового видворення ДМС або ДПСУ може розміщувати іноземців у пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України. Термін перебування в таких пунктах не може перевищувати 18 місяців.

44 - Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/ed20260116#n263>

8.3. Обмеження щодо примусового повернення або видворення

Примусове повернення щодо іноземця, який надавав допомогу, не може здійснюватися⁴⁵ до країни походження або третьої країни, яка вчинила акт збройної агресії проти України, або в країну, яка не визнає територіальну цілісність та суверенітет України чи відмовляється визнавати протиправність посягань на територіальну цілісність та суверенітет України, зокрема, голосувала проти Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Про територіальну цілісність України» від 27 березня 2014 року № 68/262.

Іноземців не можуть примусово повернути чи примусово видворити/видавати/передати до країн:

- де їхньому життю або свободі загрожуватиме небезпека за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань;
- де їм загрожує смертна кара або страта, катування, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання;
- де їхньому життю або здоров'ю, безпеці або свободі загрожує небезпека внаслідок загальнопоширеного насильства в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту чи систематичного порушення прав людини, або природного чи техногенного лиха, або відсутності медичного лікування чи догляду, який забезпечує життя;
- де їм загрожує видворення або примусове повернення до країн, де можуть виникнути зазначені випадки.

8.4. Екстрадиція

Україна може видати іноземця держави за запитом її компетентного органу, якщо він вчинив злочин за кордоном

- і якщо за законом України хоча б за один зі злочинів передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на максимальний термін не менше одного року
- або особу засуджено до покарання у вигляді позбавлення волі і невідбутий термін становить не менше чотирьох місяців

Екстрадиція регулюється главою 44 Кримінального процесуального кодексу України.⁴⁶

Іноземець має право:

- знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про видачу (екстрадицію);
- мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів;

45 - Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17/ed20260116#n275>

46 - Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n4394>

- у разі затримання – на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;
- брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з триманням під вартою і запитом про видачу (екстрадицію);
- ознайомлюватися із запитом про видачу (екстрадицію) або одержати його копію;
- оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу (екстрадицію);
- висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу (екстрадицію);
- у будь-який час до прийняття рішення про видачу (екстрадицію) надати згоду на видачу (екстрадицію) з метою застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку;
- одночасно з наданням згоди на видачу (екстрадицію) відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності.

Іноземець може користуватися послугами перекладача, а також робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою він володіє.

В екстрадиції іноземця може бути відмовлено у разі, якщо:

- особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України;
- злочин, за який запитано видачу, не передбачає позбавлення волі за законом України;
- закінчилися передбачені законом України терміни давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу;
- компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе рішення за запитом про видачу (екстрадицію);
- видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України;
- є обґрунтовані підстави вважати, що видача особи (екстрадиція) суперечить інтересам національної безпеки України.

Особа, якій надано статус біженця, статус особи, яка потребує додаткового захисту, або їй надано тимчасовий захист в Україні, не може бути видана державі, біженцем з якої вона визнана, а також іноземній державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, крім випадків, передбачених міжнародним договором України.

За клопотанням компетентного органу іноземної держави Офіс Генерального прокурора доручає здійснення досудового розслідування стосовно цієї особи в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Нормативно-правові акти

Номер	Назва	Суть
Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI	«Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»	Визначає загальні підстави легального перебування іноземців на території України
Закон України від 07.06.2001 № 2491-III	«Про імміграцію»	Визначає підстави можливості отримання іноземцями дозволу на імміграцію
Закон України від 18.01.2001 № 2235-III	«Про громадянство України»	Визначають підстави для прийняття до громадянства України
Закон України від 17.12.2025 № 4730-IX	«Про внесення змін до деяких законів України щодо правового статусу та медичного забезпечення військовослужбовців з числа іноземців та осіб без громадянства»	Вносить зміни, що починають діяти з травня 2026 року щодо легалізації перебування іноземців, що вступають у військо, на території України
від 13.04.2012 № 4651-VI	Кримінальний процесуальний кодекс України	Визначає підстави та порядок екстрадиції іноземця
Указ Президента України від 27.03.2001 № 215/2001	«Питання організації виконання Закону України "Про громадянство України»	Визначає порядок подачі заяв щодо прийняття до громадянства України
Постанова КМУ від 25.04.2018 № 322	«Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, відкликання, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на тимчасове проживання»	Визначає порядок подання та отримання посвідки на тимчасове проживання на території України
Постанова КМУ від 26.12.2002 № 1983	«Деякі питання у сфері імміграції»	Визначає порядок отримання посвідки на імміграції
Постанова КМУ від 25.04.2018 № 321	«Про затвердження зразка, технічного опису бланка та Порядку оформлення, видачі, обміну, відкликання, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсною та знищення посвідки на постійне проживання»	Визначає порядок отримання посвідки на постійне проживання
Постанова КМУ від 01.03.2017 №118	«Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію»	Визначає порядок отримання візи для в'їзду на територію України
Постанова КМУ від 08.05.1993 № 340	«Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами»	Визначає порядок користування водійським посвідченням на території України, а також можливості отримання водійського посвідчення українського зразка
Наказ Мініюсту від 18.10.2000 № 52/5	«Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні»	Визначає порядок реєстрації шлюбу

